

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

11.11 – МР.1739 «С» 2020.11.12. 023. ПЗ

ЧЕРКЕСЕНКО КАТЕРИНА ІГОРІВНА

2021 р.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ

І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Економічний факультет

НУБІП України

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри банківської справи та
страхування

НУБІП України

Худолій Л.М.

(підпис)

2021 р.

НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему

«Інтеграція діяльності банків і страхових компаній в

Україні»

НУБІП України

Спеціальність (напрямок підготовки) 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(код і назва)

Гарант освітньої програми

д.е.н., професор

Худолій Л.М.

(підпис)

(ПІБ)

НУБІП України

Керівник магістерської роботи

к.е.н.

(науковий ступінь та вчене звання)

Жарікова О.Б.

(підпис)

(ПІБ)

Виконала

Черкесенко К.І.

(підпис)

(ПІБ студента)

НУБІП України

Київ – 2021

НУБІП України

РЕФЕРАТ

Актуальність роботи. Нині, враховуючи функціонування ринкової економіки, всім ланкам ринку фінансових послуг необхідно покращити свою діяльність і знайти нові шляхи впровадження інновацій у своїй діяльності для зміцнення своєї нішової позиції, підвищення конкурентоспроможності та розширення каналів збуту своїх товарів і послуг. Інтеграція банків і страхових компаній нині є новим етапом у розвиток банківської та страхової систем.

Метою роботи є дослідження фундаментальних основ функціонування явища банкострахування в Україні, детальний аналіз фінансового стану та діяльності одного з системоутворюючих банків України АТ «ПриватБанк» та оцінка фінансової стійкості його страхових партнерів. Визначення перспектив для співпраці банку на основі американської моделі та розробка моделі фінансового супермаркету.

Об'єкт роботи. Інтеграційні процеси банківських установ та страховиків на ринку України на прикладі функціонування АТ «ПриватБанк» та провідних страхових компаній.

Предметом роботи є економічні відносини, що виникають між банками і страховиками з приводу синергії їх діяльності для спільного просування послуг.

Процес глобалізації фінансових ринків у світовій економіці змінив відносини між банками та страховими компаніями. Обидва види діяльності мають підвищену ризикованість роботи, що стимулює їх до кооперації. При змінному характері ринкової економіки, ефективним методом мінімізації ризиків банку може стати страхування, а отже поява поняття «банкострахування».

У першому розділі дипломної роботи було розроблено поняття «банкострахування», а саме банківське страхування - це термін, який описує взаємозв'язок інтеграційних процесів між банківськими установами та

страховими компаніями з питань спільної діяльності щодо розширення клієнтської бази та збільшення прибутку.

Інтеграція банківсько-страхового капіталу може бути горизонтального та вертикального типу, а також враховувати основні мікро- та макроекономічні фактори інтеграції. Вертикальна інтеграція означає об'єднання на економічній основі в рамках єдиного фінансового посередника взаємопов'язаних бізнес-процесів, що базуються на наданні спільних послуг.

Горизонтальна інтеграція застосовується на початковому етапі розвитку взаємодії банків і страхових компаній, її суть полягає в організації спільної діяльності на рівні одного підрозділу банку або страхової компанії. Також автором було розроблено власну класифікацію видів інтеграції банків та страхових компаній.

У першому розділі було охарактеризовано один з найбільших ринків банківського страхування у світі – ринок Північної Америки. До її сфери впливу входять такі країни як США, Канада та Мексика. Головною ознакою ринку банкострахування Пн. Америки є високий ступінь діджиталізації, що має високу ефективність в умовах впливу коронавірусу на обмеження у всіх сферах діяльності людей. Також для моделі даного ринку характерні такі відмінні фактори, як високий рівень проникнення банків, наявність великих міжнародних претендентів, доступність внутрішніх кредитів та податкові переваги.

За допомогою проведеного у другому розділі магістерської роботи аналізу фінансово-економічного стану АТ «ПриватБанк» було виявлено, що банк за обсягом вкладів клієнтів перевищує обсяг вкладених депозитів у всі державні банки разом взяті, це вказує на системну важливість Приватбанку для економіки України. Банк відповідає критеріям, які були законодавчо встановлені НБУ, а отже АТ «ПриватБанк» є фінансово стійким та платоспроможним.

Що стосується результатів ефективності роботи банку та динамічної зміни обсягу його дохідності, на основі проведеного аналізу можна зробити

висновок про зниження рівня дохідності банку, порівняно з даними за 2019 р., внаслідок впливу карантинних обмежень та коронакризи.

На основі дослідження страхового ринку було виявлено, що АТ «ПриватБанк» обирає для співпраці фінансово стійких лідерів українського рейтингу страховиків. Для цього банк розробив та встановив критерії, яким партнери мають відповідати на будь-яку дату року.

Аналіз проведений у третьому розділі показує, що банківське страхування в Україні має значні перспективи розвитку, що пов'язане з інтересом банків до додаткових джерел комісійного доходу та бажанням страховика збільшити продаж страхових продуктів. Результатом об'єднання ринкових позицій банків та страхових компаній є концентрація фінансового капіталу та створення нових фінансових структур: фінансових альянсів та холдингів, фінансових супермаркетів тощо. Перспективною формою покращення синергії банків та страхових компаній в Україні є модель розгалуженої архітектури, яка передбачає встановлення зв'язків між одним банком та комплексом страхових компаній відповідно до їхніх продуктів. В даний час таку модель можуть собі дозволити лише деякі українські банки, у тому числі ПриватБанк.

Також було описано визначення «фінансового супермаркету», а саме це універсальний фінансовий посередник, здатний надавати клієнтам повний спектр послуг в одному місці чи через Інтернет.

На прикладі АТ «ПриватБанку» можна побачити, що риси американської моделі фінансового супермаркету застосовуються на ринку України. Технології банківського страхування мають значне місце на сучасному етапі розвитку вітчизняного фінансового сегменту. Користуючись масштабною клієнтською базою та широкою мережею філій та відділень, банківські експерти очікують, що доходи від продажу страхових продуктів у 2020 р. можуть скласти до 15% від загального обсягу доходів банку, адже обсяги банківського страхування банком зростають достатньо високими темпами.

НУБІП України

ПЛАН

Ст

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕГРАЦІЇ БАНКІВ ТА СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА УКРАЇНСЬКОМУ РИНКУ

1.1	Визначення та характеристика властивостей інтеграційних процесів комерційних банків та страхових компаній	9-15
1.2	Класифікація процесу інтеграції та форм синергії банківсько-страхової діяльності	16-20
1.3	Зарубіжний досвід інтеграційних процесів банківських установ та страховиків	21-23

РОЗДІЛ 2. ДИНАМІКА РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКО-СТРАХОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В УКРАЇНІ

2.1	Відповідність діяльності АТ «ПриватБанк» встановленим нормативам НБУ	24-31
2.2	Аналіз фінансового становища комерційного банку	32-38
2.3	Оцінка фінансового стану страхових компаній-партнерів АТ «ПриватБанк»	39-51

РОЗДІЛ 3. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ ТА СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ

3.1	Перспективи розвитку механізму ризик-менеджменту банківських установ та страхових компаній	52-58
3.2	Стратегічні напрями інтеграційних процесів АТ «ПриватБанк». Модель фінансового супермаркету	59-62
3.3	Адаптація зарубіжного досвіду інтеграції банків та страхових компаній в умовах українського ринку	63-65

ВИСНОВКИ

66

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

67

ДОДАТКИ

НУБІП України

ВСТУП

Актуальність роботи. Сьогодні, враховуючи функціонування ринкової економіки, всім ланкам ринку фінансових послуг необхідно покращити свою діяльність і знайти нові шляхи впровадження інновацій у своїй діяльності для зміцнення своєї нішової позиції, підвищення конкурентоспроможності та розширення каналів збуту своїх товарів і послуг. Процес глобалізації фінансових ринків у світовій економіці змінив відносини між банками та страховими компаніями. Взаємне входження банківського та страхового бізнесу було домінуючою тенденцією на фінансовому ринку протягом останніх років, це створило передумови для розгляду та аналізу явища банкострахування. Інтеграція банків і страхових компаній нині є новим етапом у розвитку банківської та страхової систем. Це зумовлено розширенням обох діяльностей та збільшенням сфер впливу банків, страхові компанії прагнуть збільшити кількість клієнтів, а отже, і обсяг прибутковості.

Метою роботи є дослідження теоретичних та практичних основ функціонування банкострахування в Україні, детальний аналіз фінансового стану та діяльності одного з найбільш інноваційних банків сучасної України АТ «ПриватБанк» та оцінка фінансової стійкості його страхових партнерів.

Визначення перспектив для співпраці банку та розробка моделі фінансового супермаркету.

Об'єкт роботи. Інтеграційні процеси банківської установи та страховика на українському ринку на прикладі роботи АТ «ПриватБанк» та провідних страхових компаній.

Предметом роботи є економічні відносини, що виникають між банками і страховиками з приводу синергії їх діяльності для спільного просування послуг.

У даній роботі були виконані такі **задачі**: описані процеси «банкострахування», розроблена класифікація видів інтеграції банків та страхових компаній, проаналізовано особливості ринку банкострахування. Пн.

Амери́ки; здійснити фінансово-економічну характеристику діяльності АТ «ПриватБанк» та відповідність його показників нормативам НБУ; проаналізувати динаміку фінансової стійкості компаній-партнерів банку;

визначити особливості та перспективи ризик-менеджменту банківських та страхових компаній; проаналізувати стратегію розвитку продажу продукту

«банкостраховання», у т.ч модель фінансового супермаркету; адаптувати досвід інтеграції банківсько-страхової діяльності ЦН Америки для українського ринку.

Апробація роботи відбулась на V Міжнародній науковій конференції на тему «Економіка та людиноцентризм: сучасний фундамент розвитку людства» та IV Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Конкурентоспроможність аграрного сектору в умовах функціонування Зони вільної торгівлі з Європейським Союзом».

Публікації. Автором магістерської роботи було написано 7 робіт, у т.ч. 1 стаття входить у перелік фахових видань України, 2 статті опубліковано у іноземних журналах, написана 1 наукова робота та опубліковано 4 тез.

Структура роботи: магістерська робота містить 14 рисунків, 18 таблиць та 11 формул. Для написання магістерської роботи було використано 66 літературних джерел та додається 5 додатків.

РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕГРАЦІЇ БАНКІВ ТА СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА УКРАЇНСЬКОМУ РИНКУ

1.1. Визначення та характеристика інтеграційних процесів комерційних банків та страхових компаній

Однією з найважливіших складових економічних відносин в сучасному світі є розвиток глобалізаційних та інтеграційних процесів у економіці, які трансформувались у потужний напрям розбудови світових взаємовідносин, який визначає напрям суспільного, торгового та політичного розвитку. З кінця 80-х років XX ст. промислово розвинуті країни створили умови на ринках фінансових послуг, що сприяло синергійному проникненню банківського та страхового ринків.

Страховання – є системою економічного типу відносин, що виникають у зв'язку з операцією купівлі-продажу страхового покриття в процесі задоволення потреб суспільства у страховому захисті [29, ст. 662].

Також страхування можна розглядати як систему економічних відносин між страхувальниками та страховиками, що включає значну сукупність форм і методів створення страхових фондів та їх застосування для відшкодування збитків, заподіяних впливом сукупності страхових подій [58].

Банківська система - це сукупність фінансових установ. Вони спрямовані на комплексне здійснення операцій із залучення тимчасово наявних фінансових ресурсів, збереження фізичних та юридичних осіб та розподілу накопичених коштів від їх імені відповідно до їх окупності згідно з угодами [48, ст 43]. Банківська система організовує і служить для переміщення головної складової ринку, а саме - капіталу, забезпечує привабливість, накопичення та перерозподіл шляхом кредитування сфер суспільного виробництва, де спостерігається дефіцит коштів [27].

АТ «Приват банк» є одним з найбільших банків України, він є одним із лідерів банківського сектору, а отже може слугувати для характеристики

банківської системи загалом [10]. Основну частину його активів займають видані кредити населенню, а отже для багатьох вітчизняних банків саме кредитний ризик є основним за важливістю, який потрібно контролювати та мінімізувати. Кредитний ризик - це подія при якій позичальник не може виконати свої зобов'язання перед банком. В умовах зміни економіки ефективним методом мінімізації кредитного ризику банку може стати страхування кредитного ризику, а також виникнення поняття «банкостраховання» (табл 1.1) [21, ст. 55].

Таблиця 1.1 Визначення поняття «банкостраховання»

Автор	Визначення
Аванесова Н. Е. [17]	Bancassurance - набір фінансових послуг, які можуть задовольнити як банківські, так і страхові потреби клієнта одночасно.
Кремень В. М. [35]	залучення банківських установ до процесів виробництва, маркетингу та розповсюдження страхових послуг.
Слюсар А. Бочкарьов А.Б. [33]	банкостраховання полягає в пропозиції банківських і страхових послуг і продуктів через загальні канали розповсюдження і/або для однієї й тієї ж клієнтської бази.
Ткаченко Н.В. [59, ст. 58]	банківське страхування означає послугу з продажу страхових продуктів через банківську мережу.
Срмошенко А.М. [27, ст. 155]	процес взаємодії страхових компаній та банків, результатом якого є досягнення єдності і цілісності бізнес-процесів, пов'язаних із задоволенням інтересів власників, держави і споживачів
Жарікова О.Б., Черкесенко К.І. Пашенко О.В. [28, ст. 41]	Банківське страхування можна визначити як довгострокове об'єднання страхової компанії з банківською установою з метою надання банківських та страхових послуг в рамках існуючої або новоствореної банківської компанії.

Джерело: складено автором на основі опрацьованих літературних джерел

Отже, банкостраховання – це термін, що описує відносини з питань інтеграційних процесів між банківськими установами та страховими компаніями з приводу питань спільної діяльності для розширення клієнтської бази та збільшення обсягів отримання прибутку.

Інтеграцію банківської справи та страхування слід розглядати як макроекономічне явище, оскільки цей процес за своїми темпами розвитку ш масштабами в світі охоплює взаємодію не тільки між окремими банками і страховими компаніями, а й інтеграційні процеси між банківськими та

страховими інститутами-учасниками фінансового ринку багатьох країн. Таким чином, концепція інтеграції банківської справи і страхування може бути визначена як процес об'єднання капіталів страхових компаній і банків або

їх участі в капіталі і поділу ресурсів складових BSI (менеджмент, інформація, технології, персонал і т. д.) у разі реалізації спільних фінансових послуг.

Інтеграція України в Європейський союз у його політичній, економічній, правовий простір проголошено як один із основних напрямів державної політики, про що зазначено у Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 р. [1] та схвалено

Кабміном України від 03 березня 2020 року у Плані заходів щодо реалізації Основних напрямів реалізації державної політики у сфері зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2022

року [3]. Поняття «право» є найбільш ефективним регулятором суспільних відносин, воно покликане сприяти розвитку інтеграційних процесів, забезпечувати їх взаємодію на взаємовигідних та взаємозалежних засадах [11, с. 160].

Особливості інтеграційних процесів у економіці.

По-перше, інтеграція має дуалістичний характер, вона може виступати як процес явища, так і як його стан.

По-друге, інтеграція як процес має динамічний характер, що може демонструвати еволюція її видів і форм розвитку.

По-третє, інтеграція характеризується існуванням взаємодії, взаємопроникнення та узгодженості між її учасниками.

По-четверте, інтеграція має регулюватися державними органами на законодавчому рівні [60].

Щоб визначити ключові фактори (табл. 1.2), що спонукають банківські установи та страхові компанії шукати шляхи інтеграції, необхідно проаналізувати основні особливості цих фінансових установ.

Взаємодія банківського і страхового бізнесу зумовлена наявністю спільної зацікавленості в банкострахуванні. Банкам вигідне максимальне

навантаження мережі їх відділень, розглушення своїх традиційних бізнес-напрямів завдяки надання клієнтам широкого спектру фінансових та страхових послуг, а також в отриманні додаткової комісійної винагороди за їх

реалізацію [37]. Співпраця з банками дає можливість страховій компанії

скористатися синергійними можливостями використання загальної бази клієнтів, використання бренду або репутації банку при банкострахованні [45].

Сфери діяльності банків та страхових компаній часто перетинаються, що створює об'єктивну основу для їх тісної співпраці. Банки надають клірингові

послуги страхувальникам та касове обслуговування, а також розміщують їх

вільні кошти на фінансовому ринку. Страхові компанії, в свою чергу,

пропонують банкам свої послуги, а також сприяють створенню банківських зобов'язань.

Таблиця 1.2 Критерії для прийняття рішення про співпрацю банків та страхових компаній

Банки 1	Страхові компанії 2	Клієнти 3
Здійснення страхування застави у формі нерухомості у своїх кептивних компаніях та страхування банківських ризиків у відомих універсальних страховиків	Надійні та відомі банки	Комфорт, економія часу
Обрання декількох страховиків на вигідних умовах	У разі страхування предмета застави, співпраця з невеликим банком	Гарантована якість продуктів і сервісу страхової компанії
Співпраця з універсальними компаніями-лідерами на ринку страхування	Наявність у банку та його філіях професійної служби безпеки, технології забезпечення кредитів заставою та контроль за транзакціями у разі страхування банківських ризиків	Широкий спектр отримуваних послуг
Європейський підхід до акредитації страховиків, що страхують предмет застави банку	Забезпечення банківською установою страховика страховими ризиками	Вигідні умови

Джерело: складено автором на основі опрацьованих літературних джерел

Зауважимо, що подвійність у діяльності фінансових посередників зумовила необхідність створення декількох моделей партнерства банків та

страхових компаній залежно від типу лідерства у зв'язі «страховик-банк». Страховик може бути для банківської установи додатковим способом реалізації банківських послуг або перейняти контроль системи каналів збуту

продуктів і навіть впливати на розробку та введення нових банківських

продуктів. І навпаки, банківська установа може стати лідером і взяти під

контроль банківське страхування, використовуючи страхові компанії лише як

агентів продажу своїх продуктів. Крім того, якщо банк і страхова компанія

вирішують створити спільне підприємство, то найчастіше функція з

поширення страхових і банківських послуг перекладається на третього

учасника – брокера (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 Моделі партнерства банків а страхових компаній

	Модель	Особливість	
	1	2	3
Банк-лідер	Банківська установа купує або укладає договір з діючим страховиком	Сукупність страхових компаній є постачальниками страхових послуг банку	
Страховик лідер	Страхова компанія купує або укладає договір з діючим банком	Страхова компанія здійснює продаж своїх послуг через один чи декілька банків	
Спільне підприємство	Об'єднання існуючого банку та страховика	Банк надає ім'я та клієнтську базу, а страховик – страхові продукти	

Джерело: складено автором на основі опрацьованих літературних джерел

На основі описаного в моделі, можливо виділити наступні варіанти впливання банків у страховий ринок, які є незмінними у багатьох країнах:

- створення бізнесу з нуля (Greenfield);
- злиття та поглинання (Mergers/acquisitions);
- створення спільного підприємства (Joint ventures);
- дистрибуторський договір або стратегічний альянс (Distribution alliances).

У моделі «дистрибуторський договір» банк виконує в основному функції фінансового агента, тобто переважно виступає як канал продажу стандартизованих страхових та інвестиційних продуктів.

Створення бізнесу з нуля або «Greenfield» має найнижчий рівень популярності по інтеграції банківського та страхового капіталу. Данна модель несе великі затрати і має набагато вищі ризики за придбання компанії. Вона

вимагає значних витрат часу управляючих банківською установою та вагомих вкладень капіталу до моменту досягнення позитивного економічного ефекту.

Крім вирішення питань щодо технологій бізнесу, теж постає питання щодо розташування нової компанії, що також вимагає додаткових капітальних витрат. Основною перевагою даної моделі інтеграції банківського та страхового капіталу є здатність банку або страхової компанії будувати фінансову установу з нуля, враховуючи їх плани щодо стратегічного розвитку цього бізнесу та характеристик, які очікуються.

Злиття та поглинання (Mergers/acquisitions) також вважається вдалим рішенням щодо інтеграції банківського та страхового капіталу. Перевагами даної моделі є:

по-перше, координування діяльності в одному напрямі обох установ;
по-друге, досвід спільної діяльності може поширюватися як на банк, так і на страхову компанію, оскільки вони є однією структурою з моменту її створення;

по-третє, це є найоптимальніший шлях для швидкого входження в новий бізнес [31].

Основна проблематика даного типу полягає у аналізі компанії, що поглинається, її відповідності цілям і завданням стратегії розвитку бізнесу й майбутньої фондовіддачі від грошових вкладень. Об'єднуючим фактором є те, що організації, які беруть участь у процесі злиття, повинні створити за рахунок взаємодоповнення одне одного нову вартість компанії і збільшити ефективність спільної діяльності. У результаті об'єднання утворюється більша та комплексно структурована компанія, що володіє більшими можливостями й перспективами.

Створення спільного підприємства (Joint ventures) означає утворення нової юридичної особи, яка належить материнським компаніям – банку та

страховій компанії і є підконтрольною [57]. Банк і страхова компанія, що виступає партнером банку, спільно будують стратегію діяльності нової компанії, управляють нею й розробляють продукти.

До переваг цього методу інтеграції капіталу належать ті фактори, які значно зменшуються ризики кожного з партнерів. Високий рівень формалізації відносин, що містить детальний опис функцій партнерів у розвитку нового сегмента ринку, значно знижує ризики. Відсутність необхідності поєднувати управлінські структури партнерів в єдиний механізм, що дозволяє підтримувати високий рівень якості управління проектами. До його недоліків можна віднести значний рівень початкових витрат на впровадження. Одним з основних ризиків цього методу інтеграції є те, що банк несе ризик втрати доходу та авторитету. Практика злиття та поглинань банків та страхових компаній свідчить про збільшення фінансового потенціалу новостворених фінансових посередників.

Отже, взаємодія банків з небанківськими фінансовими посередниками при створенні фінансових супермаркетів сприяє стратегічній меті кожного успішного фінансового посередника - надати комплексні фінансові послуги на високому рівні та отримати синергію, поєднуючи їх конкурентні переваги.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

1.2. Класифікація процесу інтеграції та форм синергії банківсько-страхової діяльності

В сучасних умовах збільшення ризиків ринкового середовища співпраця є конкурентною необхідністю для ведучого функціонування як банків, так і страхових компаній. Саме співпраця, а не конкуренція, дає змогу цим установам генерувати додаткові доходи, скорочувати витрати і мінімізувати ризики [23, ст. 90].

Діджиталізація суттєво впливає на бізнес-модель банківського страхування, і банки повільно переводять дані послуги в мережу Інтернет.

Інтернет зменшує розрив між розробником продукту та клієнтами. У цьому сенсі банки можуть втратити свої переваги мережі в договорі банківського страхування. Крім того, страхові компанії можуть збирати поведінку клієнтів в Інтернеті, щоб адаптувати продукти, які більше підходять для клієнтів. Діджиталізація змушує як банки, так і страхові компанії вдосконалити свої договори банківського страхування. Їм потрібно разом реагувати на зміни та змінити спосіб обслуговування своїх клієнтів [14].

Для розробки механізму інтеграції страхових компаній з банками важливо визначити ключові початкові точки для інтерпретації самого поняття «інтеграція» та її форм, а також складових підсистем цього механізму (рис 1.1).

"Механізм інтеграції страхових компаній з банками" означає сукупність підсистем, що включають принципи та форми інтеграції, інструменти управління інтеграцією, а також інструменти управління інтеграційними ризиками, які діють на основі взаємозалежних відносин і спрямовані на досягнення єдності та цілісності всередині систем.

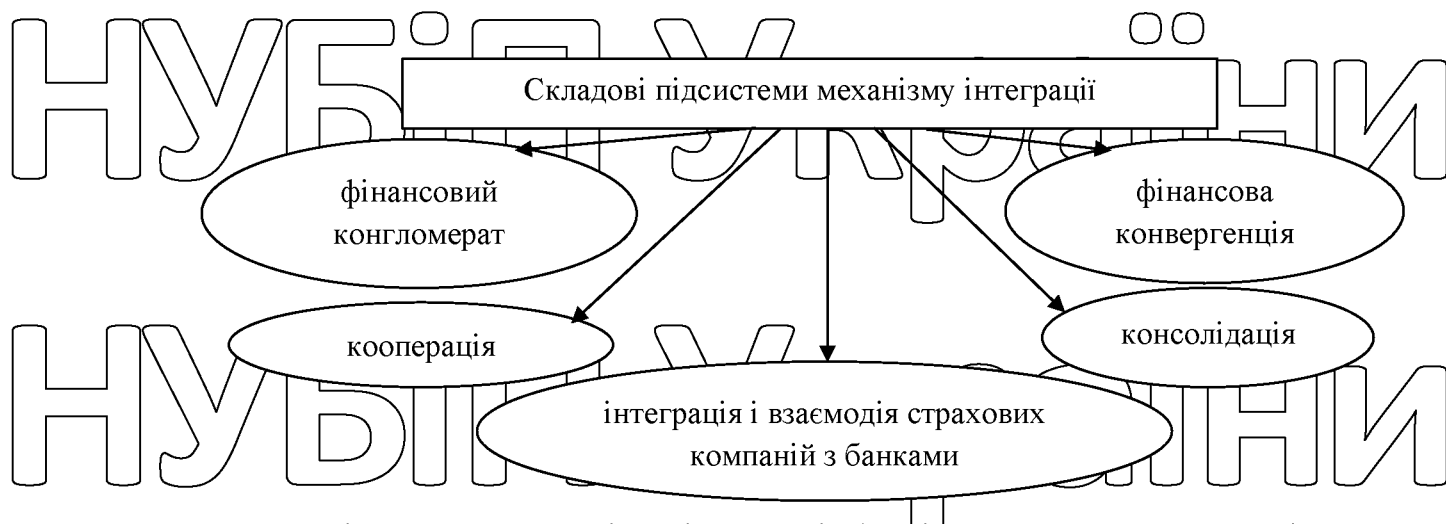

Рис 1.1 Підсистеми механізму інтеграції банків та страхових компаній
Джерело: складено автором на основі опрацьованих літературних джерел

Основною інтеграції страхових компаній з банками є фінансова співпраця на світових ринках фінансових послуг, що призвело до створення фінансових конгломератів як форми різновидових інтеграційних процесів між страховиками та банками, фінансовими асоціаціями, керованими фінансовими установами, де одні учасники належать до страхового ринку, а інші - до банківського.

Процеси інтеграції двох фінансових установ, що відбуваються на розвинутих фінансових ринках у сфері банківської справи та страхування в промислово розвинутих країнах, виявляються головним чином у двох тенденціях - інтеграції, що виражається концепцією "спільного фінансування" [4, ст. 94]. Комплексний аналіз підходів вчених до розгляду інтеграційних проблем дозволив розробити класифікацію основних елементів інтеграції банківських та страхових установ (рис. 1.2).

Етапи розвитку інституційної інтеграції:

Перший етап - це організація співробітництва на договірних засадах між банками та страховими компаніями, яке може бути разовим або постійним. Подальший розвиток інтеграційних процесів у діяльності фінансових посередників призводить до необхідності організації нових інститутів, тобто поєднання ринкових позицій банків та страхових компаній на початковій фазі призводить до концентрації фінансового капіталу та створення нових

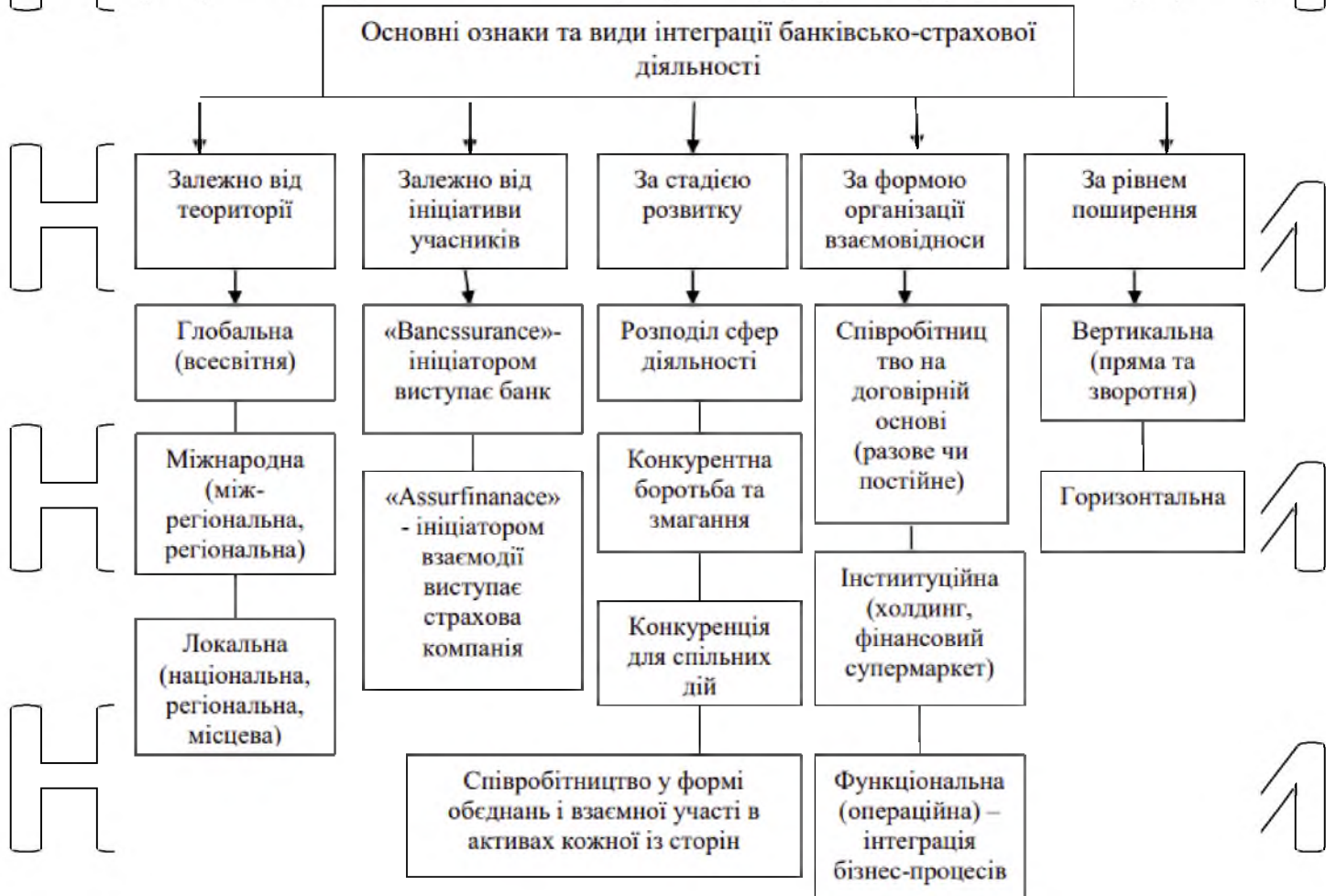

Рис 1.2 Класифікація інтеграції банків та страхових компаній
Джерело: складено автором на основі опрацьованих літературних джерел

Інтеграція банківсько-страхового капіталу може бути горизонтального та вертикального типу. Вертикальна інтеграція означає об'єднання на економічній основі в рамках єдиного фінансового посередника взаємопов'язаних бізнес-процесів, що базуються на наданні спільних послуг.

Ця інтеграція є внутрішньо-організаційною і може розглядатися як процес досягнення єдності можливостей усіх підрозділів.

Горизонтальна інтеграція застосовується на початковому етапі розвитку взаємодії банків і страхових компаній, її суть полягає в організації спільної діяльності на рівні одного підрозділу банку або страхової компанії.

Наприклад, кредитні відділи банку вивчають і використовують можливість взаємодії зі страховою компанією для захисту від кредитних ризиків [32].

Формування фінансового супермаркету

Кооперація роботи страховика і банку

Встановлення агентських відносин

Співробітництво за окремими договорами

Рис 1.3 Рівні співпраці страхових компаній та банків

Зазначимо, що організація співробітництва на основі угоди між банками та страховими компаніями, яке може мати як разовий, так і постійний характер. Процес розвитку інтеграції у діяльності фінансових посередників приводить до необхідності організації нових інституцій у перспективі.

Наслідком об'єднання ринкових позицій банків та страхових компаній є концентрація фінансового капіталу та створення нових фінансових структур: фінансових альянсів та холдингів, фінансових супермаркетів та ін.

Другим рівнем організації взаємовідносин між банками та страховими компаніями є інтеграція у операційному сенсу, тобто пропонування клієнтам як суто банківських або страхових продуктів, так і об'єднаних банківсько-страхових послуг.

Отже, вибір конкретної моделі банківського страхування залежить від багатьох факторів, включаючи соціально-економічне, культурне та регуляторне середовище ринку, інфраструктуру ринку, а також уподобання клієнтів.

При цьому загальну класифікацію моделей банківського страхування можна зробити на основі легальної структури власності, або, іншими словами, рівня інтеграції між страховиком і банком. На цій основі основними моделями банківського страхування є модель чистого дистриб'ютора, модель стратегічного альянсу, модель спільного підприємства та модель фінансового холдингу.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

1.3 Зарубіжний досвід інтеграційних процесів банківських установ та страховиків

Північна Америка володіє одним з найбільших ринків банківського страхування у світі. Такі відмінні фактори, як високий рівень проникнення банків, наявність великих міжнародних претендентів, доступність внутрішніх кредитів та податкові переваги, є рушійною силою ринку банківського страхування в регіоні. Крім того, старіння населення регіону підживило попит на різноманітне страхування життя та здоров'я. Зростання економіки через урбанізацію та експоненційне зростання приватного банківського сектору продовжить стимулювати ринок у найближчі роки.

Ринок банківського страхування Північної Америки у 2020 році досяг 44 мільярдів доларів США. З огляду на майбутнє, IMARC Group очікує зростання ринку на рівні 5,5% протягом 2021-2026 років [13].

Цьому сприяли такі фактори:

- Старіє населення, яке шукає продукти для здоров'я, життя, виходу на пенсію та/або планування сімейного майна
- Економічна експансія, що забезпечує розширений доступ до великих роздрібних баз клієнтів
- Зростання використання інтернет- та мобільних пристроїв, які безпосередньо впливають на поведінку споживачів і моделі покупок [12]

Проте можуть діяти і більш впливові фактори. Міжнародні страховики, зокрема, користуються можливостями зростання через канал банківського страхування, щоб швидко збільшити охоплення ринку, розширити базу споживачів галузі та реагувати на стабільно низькі процентні ставки.

Страхові продукти, що продаються через канал банківського страхування, часто тісно пов'язані з іншими фінансовими продуктами, і банківські установи, які мають доступ до персональних фінансових даних клієнтів, можуть застосувати ці дані для своєї торгової політики. Банки також

отримують вищу рентабельність власного капіталу для продуктів банківського страхування.

Банківським працівникам потрібні прості, повністю автоматизовані та наскрізні процеси, які відкривають можливості продажів у цифрових каналах

та забезпечують роботу менеджерів по зв'язках. Єдиної формули виграшу для успішних відносин у банківському страхуванні не існує. Проте, згідно з

найкращими практиками, зібраними за останні чотири десятиліття, існує кілька важливих факторів для розвитку успішної співпраці у сфері

банківського страхування.

Диджиталізація – загальний термін для позначення цифрової трансформації суспільства та економіки. Він описує перехід від індустріальної

епохи й аналогових технологій до епохи знань і творчості, що характеризується цифровими технологіями та інноваціями в цифровому

бізнесі [15].

Страховики повинні активно просувати скоординований портфель проектів і заходів у таких сферах:

- Стратегічне партнерство та координація.
- Щоб реалізувати такий складний портфель проектів та ініціатив,

необхідних для налагодження співробітництва у сфері банківського страхування, з обох сторін має бути дуже сильна прихильність та цілеспрямованість.

- Управління специфічним портфелем продуктів.
- Зусилля запровадити традиційні страхові продукти (розроблені

для внутрішньої торговельної мережі) здебільшого провалилися.

Створюючи новий портфель продуктів банківського страхування, пристосований до банку, необхідно суттєво зменшити складність розробки

продуктів і, по можливості, створювати пакети з банківськими продуктами.

- Інтегровані операції та ІТ.
- Необхідно впровадити інтуїтивно зрозумілі ІТ-рішення та пряму

обробку із мінімальним залученням бек-офісів на стороні страхування. Ці

процеси мають використовувати цифрове котирування в режимі реального часу та укладання контрактів, що виключає надмірну залежність від паперу та зменшує ручний андеррайтинг.

- Ефективна підтримка та можливості навчання.

У звичайній програмі навчання банку обов'язковим є комплексне навчання страховим продуктам для банків. Банкам необхідно надавати постійну підтримку страховою командою на місці або через цифрові канали.

- Встановлення менеджменту ефективності та програм стимулювання.

Страховики повинні впроваджувати аналітичну підтримку, яка постійно вимірює результати на всіх рівнях і пропонує корисувальні дії. Для банку, керівництва та банкірів має бути створений набір стимулів.

- Реалізація узгодженого управління даними.

Для створення індивідуальних і своєчасних пропозицій для клієнтів, партнери повинні проаналізувати багаті банківські дані, доступні їм, і диференціювати ціни, які можуть зробити пропозиції більш конкурентоспроможними [6].

Отже, Північна Америка володіє одним з найбільших ринків банківського страхування у світі. До її сфери впливу входять такі країни як США, Канада та Мексика. Проведений аналіз та визначена характеристика можуть бути застосованими для всіх перелічених країн. Головною ознакою ринку банкострахування Пн. Америки є високий ступінь діджиталізації, що має високу ефективність в умовах впливу коронавірусу на обмеження у всіх сферах діяльності людей.

23

НУБІП України

РОЗДІЛ 2

ДИНАМІКА РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКО-СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНИ

2.1 Відповідність діяльності АТ «ПриватБанк» встановленим НБУ нормативам

Фінансову стабільність можна визначити як «стан, у якому фінансова система є стабільною». Це також може означати стан, у якому три компоненти фінансової системи - фінансові установи, фінансові ринки та фінансова інфраструктура - є стабільними.

- «Стабільність фінансових установ» означає стан, за якого окремі фінансові установи достатньо міцні, щоб належним чином виконувати свої функції фінансового посередництва без допомоги сторонніх установ, включаючи уряд.
- «Стабільність фінансових ринків» означає стан, за якого не відбувається серйозних порушень ринкових операцій, без істотного відхилення цін на фінансові активи від економічних основ, що дає змогу економічним суб'єктам впевнено залучати кошти та керувати ними.
- «Стабільність фінансової інфраструктури» означає стан, у якому фінансова система добре структурована, щоб забезпечити безперерйне функціонування ринкової дисципліни, і як мережа фінансової безпеки, так і система платежів і розрахунків працюють ефективно [8].

Проводити аналіз фінансової стійкості є доцільним починати з 2017 р, тобто з часу націоналізації банку (таблиця 2.1). Загалом за аналізований період всі показники зросли у своїх значеннях. Коефіцієнт надійності свідчить про достатню забезпеченість активів капіталом банку, 16% у 2020 р, при мінімальному значенні 5%. Значення фінансового левериджу становить 1:6, що свідчить про те, що банк знизив активність щодо залучення вільних коштів на грошовому ринку, навіть за високого забезпечення власними. На 2020 р 13% капіталу було розміщено у нерухомій власності.

Таблиця 2.1 Аналіз фінансової стійкості АТ «ПриватБанк»

Найменування показника	2017	2018	2019	2020	Відхилення	
					%	+/-
Коефіцієнт надійності	0,1	0,127	0,21	0,16	160,00	0,06
Коефіцієнт фінансового важеля	9,74	7,83	4,67	6,21	63,76	-3,53
Коефіцієнт достатності капіталу	0,09	0,11	0,17	0,13	144,44	0,04
Коефіцієнт захищеності власного капіталу	10,74	8,84	5,66	7,21	67,13	-3,53
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	1,23	1,34	1,5	1,86	151,22	0,63

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Розрізняють три основні види фінансової стійкості банку за стабільністю його роботи:

а) нормальна стійкість, яка характеризується стабільною діяльністю, відсутністю затримки платежів чи здійснення виконання своїх зобов'язань, стабільною рентабельністю;

б) нестійкий фінансовий стан характеризується затримкою платежів, неможливістю своєчасно виконувати окремі свої зобов'язання, низьким рівнем рентабельності тощо,

в) кризовий фінансовий стан, який характеризується наявністю простроченої заборгованості, невиконання зобов'язань та платежів тощо [20].

Для повномірного розкриття поняття «достатність капіталу банку», необхідно визначити вагу капіталу в діяльності банку за функціями, які він виконує. До них відносять:

– захисну (буфер для поглинання неочікуваних збитків та зниження вартості активів, які можуть призвести до банкрутства банківської установи, та також для забезпечення захисту кредиторів у разі ліквідації банку);

– оперативну (головне джерело ресурсів для організації ефективної діяльності, а також формування та розвитку матеріало-технічної бази банку);

– регулятивну (через законодавчу фіксацію вимог до розміру та структури капіталу) [26, 54, 50].

Для виконання цих функцій, обсяг капіталу банку має бути достатнім на рівні необхідному для подальшого розвитку. При цьому існує подвійне розуміння поняття достатності капіталу банку, тобто два його напрями.

Перший напрям як регуляторний захід, що передбачає законодавчого встановлення обов'язкових до виконання кількісних вимог до розміру та структури капіталу банку. Другий напрям визначаємо як внутрішньобанківський, що передбачає встановлення в політиці та стратегії банку орієнтирів для визначення оптимального розміру капіталу, що має покривати прийняті та потенційні ризики з урахуванням стану операційного середовища банку та економічної ситуації в країні [36].

Достатність капіталу банку визначається здатністю банку захистити інтереси своїх кредиторів та власників від незапланованих збитків, обсяг яких залежить від впливу ризиків, що виникають у результаті виконання банком активних операцій. Оцінка достатності капіталу визначається виконанням економічних нормативів капіталу банку (табл. 2.2) за трьома показниками, встановленими НБУ на 2020 рік:

H1 - регулятивний капітал банку (норматив 200 млн. грн);

H2 - норматив адекватності регулятивного капіталу (не менше 10%);

H3 - норматив адекватності основного капіталу (не менше 7%).

Таблиця 2.2 Показники достатності капіталу банку

Норматив	2016	2017	2018	2019	2020	Відхилення	
						%	+/-
1	2	3	4	5	6	7	8
H1, млн. грн	16318	20691	20683	20672	35456	217,28	19138
H2, %	2,1	13,36	17,46	14,15	29,13	138,71	27,03
H3, %	0	0	0	7,13	14,35	-	14,35

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Розрахований норматив H1 перевищує мінімальне значення встановлене НБУ, що є позитивним для банку. Варто відмітити, що норматив H3 вперше був розрахований банком у 2019 і свідчить про те, що регулятивний капітал

покриває сукупні активи лише на 7%, значення не відповідає нормативам НБУ, за даними на 2019 р. Значення нормативу Н2 відповідає встановленим нормам починаючи з 2017 р., тобто під час процесу націоналізації банку. АТ

«ПриватБанк» також є лідером за довірою населення для депозитних вкладів

(рис 2.1).

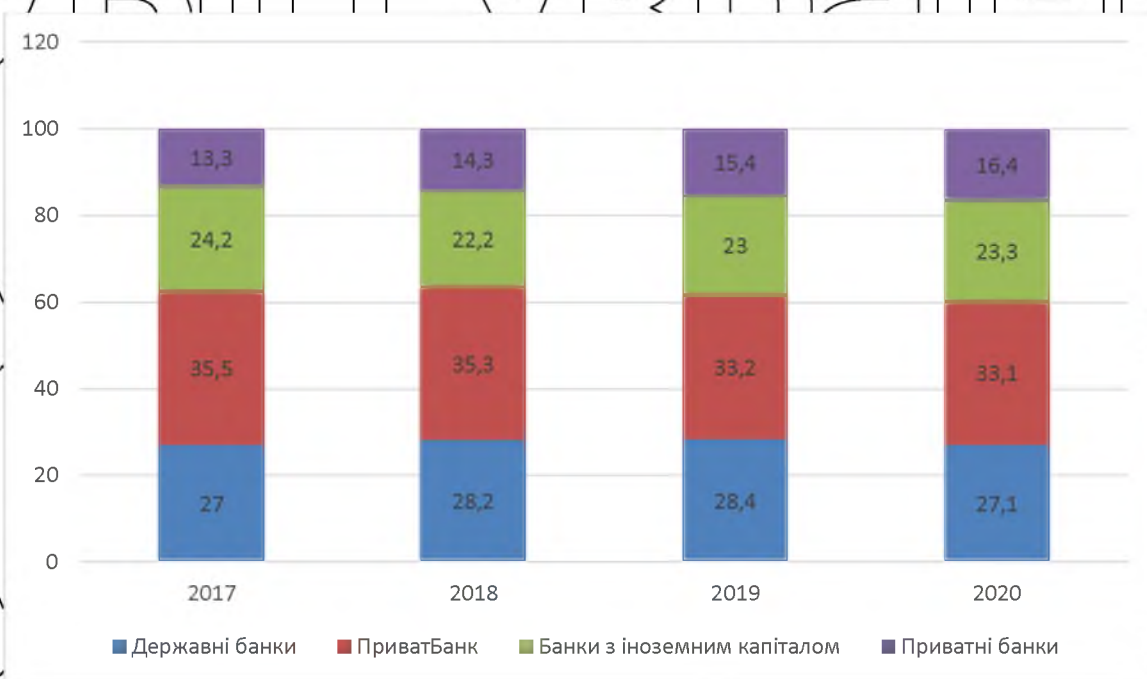

Рис 2.1 Розподіл депозитів фізичних осіб за групами банків за даними на 30.06.2021 [44]

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Згідно з проведеним аналізом Національного банку України ПриватБанк за період з 2017 р по 2021 р займає значну частину вкладених коштів населення, що свідчить про вищий рівень довіри населення до банку та найвигідніші умови його депозитних програм, серед інших банків. Приват займає більшу частину депозитів населення, ніж усі державні банком загалом, але ця частина має тенденцію до зниження, що свідчить про посилення впливу приватних банків України на її населення. У т.ч відсоткова частка депозитів населення у ПриватБанку знизилась на 2% у порівнянні з 2017 р, а приватні банки посилити свій вплив на 3,1% порівняно з початком періоду

Аналіз відносних показників прибутковості (рентабельності) роботи банку визначається за наступними формулами (1-2):

$$\text{ПрКап} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ВК}} * 100\%, \quad (1)$$

де ПрКап - прибутковість капіталу

ЧП - чистий прибуток

ВК - власний капітал

Прибутковість капіталу АТ «ПриватБанк» на 2020 р = 46,29%

$$\text{Ркв} = \frac{\text{КВ}}{\text{ВК}}, \quad (2)$$

де Ркв - розмір кредитних вкладень на 1 грн капіталу

КВ - кредитні вкладення

Відношення наданих кредитів до 1 грн капіталу на 2020 р = 1,04 грн

За умов високої ризиковості ринкового середовища фінансова стійкість банку значним чином залежить від раціональних управлінських рішень, що

стосуються збалансованості між усіма агрегатами активів. Але наразі найактуальнішою проблемою українських банків є зростання проблемних активів, що створило необхідність більш ефективного управління ними.

Наступним кроком фінансово-економічного аналізу банку є здійснення дослідження часової зміни нормативів ліквідності та їх дотримання банком, розрахунки здійснено та представлено у табл. 2.3.

Таблиця 2.3 Нормативи ліквідності АТ «ПриватБанк»

Показник	Нормативне значення	2017	2018	2019	2020	Відхилення	
						%	+/-
1	2	3	4	5	6	7	8
H4, %	>20%	58,59	32,47	43,46	-	74,18	43,46
H5, %	>40%	106,61	155	142	-	133,20	142
H6, %	>60%	94,95	98	100,41	94,00	98,99	-0,95
LCRBB	>100%	258,67	263,6	268,26	278,23	107,56	19,56

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

У 2019 р банк підтримував дуже хороший запас за усіма нормативами ліквідності: норматив миттєвої ліквідності (H4) перевищував встановлену НБУ мінімальну позначку на 23,46%, норматив поточної ліквідності (H5) – на

101,98%, а норматив короткострокової ліквідності (Н6) – на 37,74%. Нормативи Н5 та Н6 банку станом на 2019 р перевищували не тільки встановлені НБУ граничні значення, але й середні значення цих нормативів по банківській системі України.

Оцінюючи стан ліквідності на 2020 р можемо зробити висновки, що показники ліквідності банку Н4 та Н5 перевищують нормативне значення майже в три рази, норматив Н6 перевищує норму у 1,5 рази. Це свідчить про те, що у 2020 році відбувся надлишок ліквідних коштів. Така тенденція негативно впливає на банківську систему в цілому, також під загрозу потрапляє економічна ситуація в країні, тому що комерційні банки не можуть розміщувати та ефективно накопичувати свої кошти. З 02.09.2019 року нормативи Н4 та Н5 не розраховуються, відповідно до Постанови НБУ №102 [5]. Дані нормативи замінив показник LCR (коефіцієнт покриття ліквідністю), який може бути представлений показниками по всіх валютах (LCRBB) та по іноземній валюті (LCRBF).

Відповідальність управління на макрорівні, здійснює Національний Банк України. Нині діяльність центрального банку має вирішальний вплив на стабільність грошової одиниці, надійність банківських установ, ефективності платіжно-розрахункового механізму, яке, власне, і визначає ефективність функціонування всієї економіки країни [19].

У 4 кварталі 2020 року активи банківського сектору України зросли: загальні – на 5.7%, а чисті – на 8.8%. Найбільше зросли вкладення банків у депозити до 152.2 млрд грн на кінець 2019 року. Також зросли обсяги готівки в обігу, коштів в НБУ та міжбанківських кредитів. Чисті гривневі кредити суб'єктам господарювання зменшилися на 6.2% за рік. Чисті валютні кредити зросли на 1.3% у доларовому еквіваленті за квартал, але скоротилися на 4.1%. У той час чисті гривневі кредити фізичним особам зросли на 29.8% за рік. Частка непрацюючих кредитів скоротилася до 48.4% [43, ст. 1]. Структура активів банківського сектору України наведена (рис 2.2).

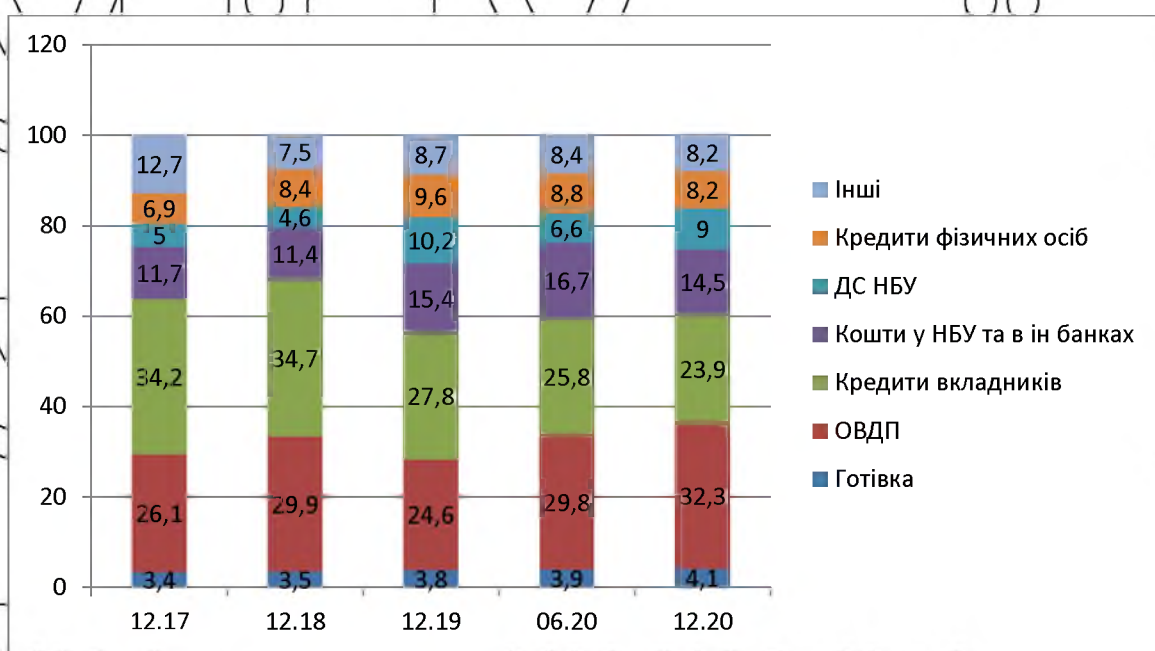

Рис. 2.2 Структура активної частини балансу банківського сектору за 2021 р.

% [43]

Отже, найбільший внесок у зростання чистих активів банків зробив приріст державних цінних паперів. Зростання ОВДП забезпечило дві третини номінального річного приросту чистих активів та майже 80% у 4 кварталі 2020. За рахунок витраток бюджету було покращено ліквідність банків та їх вкладення в депозитні сертифікати НБУ. Чисті кредити суб'єктам господарювання у національній валюті зростали після падіння в першому півріччі внаслідок розгортання коронакризи. Проведення коефіцієнтного аналізу дає можливість оцінити стан ліквідності та платоспроможності банку, якість його кредитного портфеля, надійність банку, стан розвитку ресурсної бази та прибутковність роботи [30].

Значення загальної та миттєвої ліквідності банку відповідає встановленим нормативним значенням та мають тенденцію до зростання, що є позитивним для як для банку, так і для його клієнтів. Коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів на 2020 р знизив своє значення до 17,6%, що свідчить про перевищення продаж депозитних програм над кредитними (рис 2.4).

Таблиця 2.4 Показники ліквідності та платоспроможності АТ «ПриватБанк»

Показник	2017	2018	2019	2020	Відхилення	
					+/-	%
Співвідношення власного та залученого капіталу	0,10	0,13	0,21	0,16	0,06	156,19
Співвідношення наданих кредитів до обсягу власного капіталу	1,74	1,59	1,59	1,51	-0,23	86,77
Співвідношення наданих кредитів до статутного капіталу	0,28	0,24	0,42	0,39	0,19	194,19
Коефіцієнт миттєвої ліквідності	0,119	0,118	0,191	0,16	0,041	134,45
Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань банку	1,1	1,13	1,21	1,16	0,06	105,45
Коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів	0,181	0,217	0,248	0,176	-0,005	97,24

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Залучений капітал банку становить 16% власного капіталу за даними на 2020 р, а видані кредити перевищують значення власного капіталу на 51% - це все свідчить про високу платоспроможність банку.

Таким чином, АТ «ПриватБанк» є фінансово стійким та платоспроможним, показники діяльності відповідають встановленим нормативам НБУ та перевищують середнє значення по банківському ринку України.

2.2 Аналіз фінансового становища комерційного банку

Зазвичай для проведення характеристики фінансового стану банку здійснюють аналіз його балансу та звіту про фінансові результати у динаміці мінімум за три роки. Аналіз діяльності банку починають з пасиву балансу, який характеризує джерела коштів і походження фінансових ресурсів банку, оскільки зокрема саме пасивні операції визначають напрями, форми та умови використання активів, а отже їх склад і структуру [46].

Аналіз пасивів банку проводиться в такому розрізі:

- дослідження структури пасивів за джерелами формування ресурсів (табл. 2.5);
- визначення розміру власного капіталу та його структури (табл. 2.6);
- оцінка ступеня дотримання основних нормативів достатності капіталу.

Аналіз пасивів банку починають з визначення зв'язків між капіталом банку та його зобов'язаннями. Саме особливості створення ресурсної структури банку визначають тактику його дії з питань формування ресурсів.

Таблиця 2.5 Структура пасивів банку АТ «ПриватБанк», млн. грн

Стаття балансу	2016	2017	2018	2019	2020	Відхилення	
						%	+/-
Всього зобов'язань і капіталу, у т.ч	179833	253740	278120	309659	382643	212,77	202810
Зобов'язання	206116	230032	246545	255033	329586	159,90	123470
Капітал	-26283	23708	31575	54626	53056	301,86	79339

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Отже, із табл. 2.1 видно, що аналізований період обсяг пасивів банку зріс на 112% або на 202810 млн. грн., у т.ч. за рахунок зростання обсягу зобов'язань на 59% та пасивів у два рази. Визначення розміру власного капіталу та його структури представлено в табл. 2.6 (додаток 4) за бухгалтерськими даними наведеними в додатку 1-3.

На основі таблиці можна побачити, що валову частину у капіталі банку займає акціонерний капітал та результати операцій з акціонером. На 2021 рік 100% акціонерного капіталу АТ «ПриватБанк» належить державі. Обсяг

акціонерного капіталу за весь досліджуваний період завжди нівелювався значенням накопиченого дефіциту банку, який становив до 90% його вартості. Дефіцит банку має тенденцію до зниження і у 2020 р становив лише 81%

значення недостачі коштів на 2016 р. Із табл. 2.1 також видно, що ресурсна структура банку визначає тактику його дії з питань формування ресурсів. У аналізованій період загальний обсяг пасивів банку зріс на 112% або на 202810 млн. грн., у т.ч. за рахунок зростання обсягу зобов'язань та капіталу на 59% та 101% відповідно.

Аналіз активів банку здійснюється в такій послідовності:

- вивчення динаміки зміни загальних активів, у тому числі окремих його статей;
- аналіз структури активів банку за різними класифікаційними ознаками.

Аналіз зміни загальних активів за допомогою стандартних показників динаміки передбачає розрахунок таких із них:

1) аналіз активів банку здійснюється в такій послідовності:

- вивчають динаміку зміни загальних активів, у тому числі окремих його статей (табл. 2.7);
- аналізують структуру активів банку за різними класифікаційними ознаками.

Найбільшу частину активів банку протягом усього досліджуваного періоду займали надані кредити та аванси клієнтам (від 18.14% у 2016 р. до 14.38% у 2020 р) та грошові кошти (від 16.77% у 2016 р. до 13.04% у 2020 р), починаючи з 2018 р значний обсяг становили також інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через прибуток банку та через інший сукупний дохід до 26.33% та 31.15% у 2020 р відповідно (рис 2.3).

Таблиця 2.7 Аналіз динаміки активів АТ «ПриватБанк», млн грн

Стаття балансу	2016	2017	2018	2019	2020	%	+/-
Грошові кошти	30159	25300	27360	45891	49911	165,49	19752,00
Заборгованість банків	0	2903	0	27118	25059	863,21	25059,00
Кредити та аванси клієнтам	32615	38335	50140	59544	55021	168,70	22406,00
Інвестиційні ІПІ							
- за справедливою вартістю через прибуток/збиток	0	0	86244	84680	100750	116,82	100750,00
- за справедливою вартістю через ін. сукупний дохід	0	0	79299	66602	119196	150,31	119196,00
- за амортизаційною собівартістю	0	0	14577	875	1765	12,11	1765,00
Поточні податкові активи	0	0	184	2257	6660	3619,57	6660,00
Інвестиційна нерухомість	691	3648	3340	3379	2933	424,46	2242,00
Основні засоби та НА	0	0	3843	4850	5982	155,66	5982,00
Інші фін активи	2679	2981	2756	2228	3467	129,41	788,00
Інші активи	9585	8815	8899	9285	8901	92,86	-684,00
Майно що перейшло у власність банку як заставодержателя	8782	7069	1244	1361	1228	13,98	-7554,00
Активи для продажу	0	117	117	0	32	27,35	32,00
Активи з права користування					1738		1738,00
Загальні активи	179833	253740	278120	309659	382643	172,19	129826,00

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

2) аналіз зміни загальних активів за допомогою стандартних показників динаміки передбачає розрахунок таких із них, за формулами 3-5:

$$\Delta A = A_{кп} - A_{пп}, \quad (3)$$

де ΔA - абсолютний приріст активів

$A_{кп}$ - активи на кінець періоду

$A_{пп}$ - активи на початок періоду

Абсолютний приріст активів за 2020 р = 72 984 млн. грн.

$$T_{зр} = \frac{A_{пп}}{A_{кп}} * 100\%, \quad (4)$$

де $T_{зр}$ - темп зростання активів

НУБІП України

Темп зростання активів = 123,57 %

$$T_{пр} = \frac{\Delta A}{A_{пл}} * 100\% \text{ або } T_{зр} = \frac{A_{пл}}{A_{фак}} * 100\% \quad (5)$$

де $T_{пр}$ - темп приросту активів

Темп приросту активів = 23,57 %.

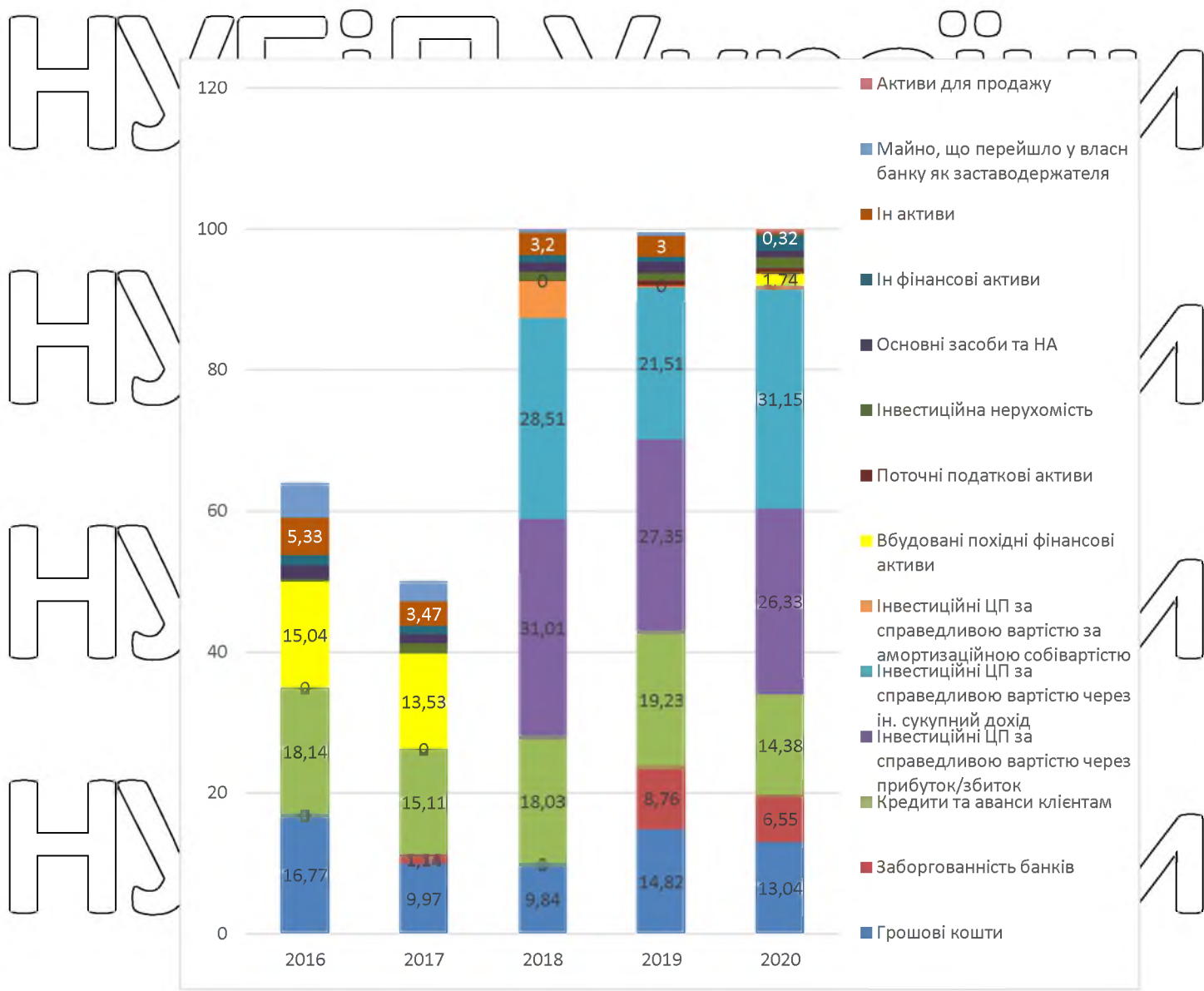

Рис 2.3 Динаміка зміни структури активів АТ «ПриватБанк»

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

НУБІП України

Разом з тим відбулося зменшення обсягів інвестиційних цінних паперів загалом на 16% або на 152157 млн. грн., а також інших активів та інших фінансових активів на 4% та 17% відповідно. Найвагомішу частину активів банку протягом досліджуваного періоду займав обсяг грошових коштів та

НУБІП України

виданих кредитів 15% та 19% відповідно у 2019 р, в останні роки до них додалася сума інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через прибуток або ін. сукупний дохід в обсязі близько 27% та 22%. У 2017 р значну частку також займали інвестиції для продажу та погашення – 35% та 14% відповідно.

Для дослідження структури розміщення банківських ресурсів найчастіше застосовують метод групувань. Метод групування активів банку проводиться за наступними ознаками:

- вид операцій;
- строк розміщення;
- ступінь ліквідності;
- ступінь ризику;
- вплив на рівень доходності банку.

За видами операцій активи банку можна поділити на п'ять основних категорій (рис. 2.4)

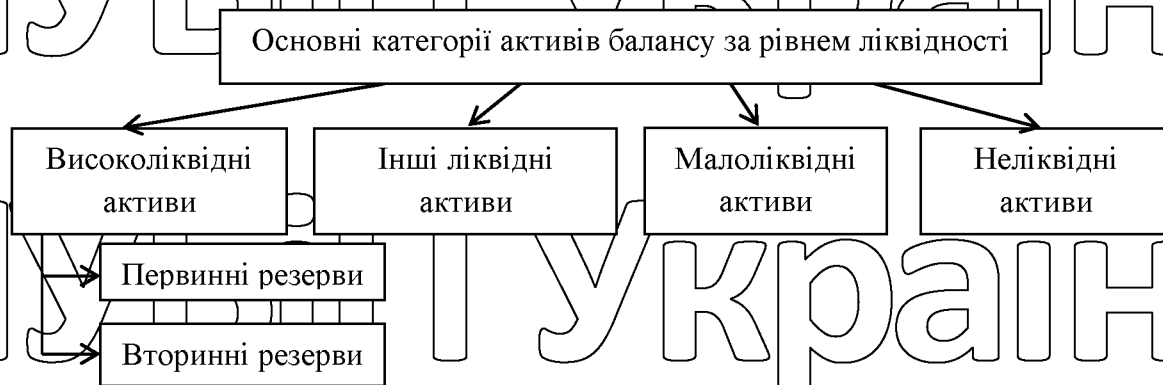

Рис. 2.4 Розподіл активів за ступенем ліквідності
Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Ліквідність - це здатність банку швидко перетворювати свої активи в грошові кошти без значної втрати їх вартості з метою виконання боргових зобов'язань.

Первинні резерви - це всі касові активи, кошти на кореспондентському рахунку в НБУ. Вторинні резерви, або "некасові" - це цінні папери, які можуть бути оперативним чином реалізовані на грошовому ринку та перетворені в грошову

форму, тобто в первинні резерви з мінімальною втратою їх вартості. Первинні та вторинні резерви формують високоліквідні активи.

Високоліквідні активи - це кошти в касі, у Національному банку України та в інших банках, цінні папери, а також активи, що можуть бути швидко проконвертовані у готівкові чи безготівкові кошти.

Малоліквідні активи - позикові активи, до погашення яких залишилося більше одного місяця.

Неліквідні активи - капіталізовані активи, фінансові інвестиції, у тому числі фінансові вкладення в асоційовані та дочірні компанії, дебіторська заборгованість та інші іммобілізовані кошти.

Інші ліквідні активи - надані банком кредити та інші платежі, до погашення яких залишилося не більше одного місяця.

Для аналізу активів за ступенем ліквідності, необхідно виділити частку кожної групи активів за цією ознакою в загальних активах банку. При цьому особливу увагу звертають на питому вагу абсолютно ліквідних активів у загальних та робочих активах. Питома вага абсолютно ліквідних активів у робочих активах має бути в межах 20-25%. Коefіцієнтний/кількісний аналіз дає змогу оцінити в динаміці якість активів за такими критеріями, як дохідність, ризикованість, ліквідність, обіговість.

Дохідність активів може бути проаналізована за допомогою коефіцієнта дохідності ($K_{дох}$) формула 6:

$$K_{дох} = \frac{ДА}{А} * 100\%, \quad (6)$$

де $K_{дох}$ – коефіцієнт дохідності активів;

ДА – дохідні активи;

А – активи.

$$K_{дох} \text{ на } 2020 \text{ р} = 279\,697 / 382\,643 = 73,09\%$$

Даний коефіцієнт характеризує ділову активність банку з погляду ефективності розміщення ресурсів. У міжнародній практиці вважається, що

НУБІП УКРАЇНИ

він має бути вище 93 %, але якщо врахувати особливості розвитку українських банків, середнє значення цього коефіцієнта коливається в межах 70 %.

За ступенем ризикованості якість банківських активів можна

проаналізувати за допомогою коефіцієнта ризикованості активів ($K_{риз}$),

формула 7:

НУБІП УКРАЇНИ

$$K_{риз} = \frac{A_{риз}}{A} * 100\%, \quad (7)$$

де $K_{риз}$ – коефіцієнт ризикованості активів;

$A_{риз}$ - активи за ризикованістю.

$$K_{риз} = (55021 + 25059) / 382643 = 20,93\%.$$

НУБІП УКРАЇНИ

Отже, збільшення цього коефіцієнта свідчить про зростання ризикованості банківських активних операцій.

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

2.3 Оцінка фінансового стану страхових компаній-партнерів АТ «ПриватБанк»

Сьогодні практично кожний банк має мінімум одного або й кількох страхових партнерів. Страховий ринок України багатогранний, і власники страхових компаній формують єдину мету – підвищення ефективності страхового бізнесу, розширення клієнтської бази, розширення і стабілізацію страхового портфеля і фінансових результатів діяльності. Головними причинами підвищеної взаємної зацікавленості страховиків та банків є [7, с

14].

- проникнення на нові ринки та забезпечення ефективного використання філіальної системи;

- можливість значно розширити клієнтську базу та обмін інформацією;

- необхідність акумулювати всі грошові потоки в одній системі;

- диверсифікація капіталу та доходу, підвищення норми прибутковості інвестиційних ресурсів;

можливість надання певного спектра банківських і страхових послуг.

АТ «ПриватБанк» співпрацює з провідними страховими компаніями СК «ВУСО», СК «УНІКА» і СК «КРАЇНА» [2]. Отримати акредитацію в

ПриватБанку має можливість українська страхова компанія, яка працює на ринку протягом не менше трьох років; не має невиконаних заходів впливу

Нацкомфінпослуг; її страхові премії за попередній рік перевищують 50 млн

грн. Коефіцієнт збитковості СК повинен бути не менше 15%, а сформованих

страхових резервів – від 50%. Страховик повинен буде відкрити в банку

рахунок для зарахування страхових платежів і розмістити депозит терміном

від шести місяців на суму від 5 млн грн при страхуванні ризиків фізичних осіб

і 10 млн грн – при страхуванні ризиків юридичних осіб, а також операційних

ризиків банку (майно, співробітники, відповідальність). Незмінюваний

залишок на поточному рахунку має становити 500 тис. грн. [3]. Аналіз

фінансового стану страхових компаній партнерів АТ «ПриватБанк»

наведено у табл. 2.8-2.10.

Таблиця 2.8 Аналіз фінансового стану СК «ВУСО», тис. грн

Показник	2018	2019	2020	Відхилення	
				%	+/-
Усього активів	412857	636770	787773	190,81	374916,00
Основні засоби (залишкова вартість)	23616	67485	8924	37,79	-14692,00
Запаси	530	366	266	50,19	-264,00
Сума дебіторської заборгованості	43161	44117	51383	119,05	8222,00
Гроші та еквіваленти	134072	273031	258328	192,68	124256,00
Нерозподілений прибуток	21910	56227	216240	986,95	194330,00
Власний капітал	160652	198420	417107	259,63	256455,00
Статутний капітал	60000	60000	86560	144,27	26560,00
Довгострокові зобов'язання	208046	337744	321653	154,61	113607,00
Поточні зобов'язання	44159	100606	49013	110,99	4854,00
Чистий прибуток	408	37768	167878	41146,57	167470,00

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

За аналізований період відбулося покращення фінансового стану СК «ВУСО», обсяги отриманого чистого прибутку зросли, це свідчить про покращення економічної стабільності компанії та збільшення обсягу вкладів, а отже і довіри населення до неї. У тому числі за аналізований період у компанії зменшився обсяг основних засобів та запасів. Основні засоби представлені в основному будівлями, обладнанням офісу та автомобілями, а запаси бланками полісів, паливом та запасними частинами для обладнання. Таким чином на основі аналізу балансу можна побачити, що компанія скоротила обсяг відкритих філій по країні, але, оскільки чистий прибуток компанії зріс, це було стратегічно вірним рішенням.

Таблиця 2.9 Аналіз фінансового стану СК «УНІКА», тис.грн

Показник	2018	2019	2020	Відхилення	
				%	+/-
Усього активів	3374471	2432213	2604653	77,19	-769818
Нематеріальні активи	17307	19370	22288	128,78	4981
Довгострокові фінансові інвестиції	273875	134893	381136	139,16	107261
Основні засоби (залишкова вартість)	27802	29858	68179	245,23	40377
Відстрочені активізаційні витрати	148243	144964	174253	117,55	26010
Запаси	1389	1177	1198	86,25	-191
Сума дебіторської заборгованості	1105799	282668	534934	48,38	-570865
Гроші та еквіваленти	89142	30387	30663	34,40	-58479
Поточні фінансові інвестиції	612765	960707	1079768	176,21	467003
Нерозподілений прибуток	242219	326830	605148	249,84	362929
Власний капітал	430785	529741	795469	184,66	364684
Статутний капітал	155480	155480	155480	100,00	0
Довгострокові зобов'язання	1780279	1602357	1267547	71,20	-512732
Поточні зобов'язання	1163407	300115	541637	46,56	-621770
Чистий прибуток	88988	25151	8950	10,06	-80038

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Таблиця 2.10 Аналіз фінансового стану СК «Країна»

Показник	2018	2019	2020	%	+/-
Усього активів	226836	249185	312050	137,57	85214
Нематеріальні активи	335	355	355	100,00	0
Основні засоби (залишкова вартість)	20718	29977	78009	376,53	57291
Відстрочені аквізиційні витрати	11818	21479	21862	184,99	10044
Запаси	518	454	600	115,83	82
Сума дебіторської заборгованості	34050	47644	42870	125,90	8820
Гроші та еквіваленти	74278	48304	85879	115,62	11601
Поточні фінансові інвестиції	47048	68670	28505	60,59	-18543
Нерозподілений прибуток	3087	1001	12095	391,80	9008
Власний капітал	109957	111708	149604	136,06	39647
Статутний капітал	84985	84985	84985	100,00	0
Довгострокові зобов'язання	107020	125874	145706	136,15	38686
Поточні зобов'язання	9859	11603	16740	169,79	6881
Чистий прибуток	468	2368	12095	2584,40	11627

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

НУБІП України

Придатні активи – це основні (базові активи), що використовуються в прямих операціях або в якості застави в операціях монетарної політики.

Придатні активи повинні відповідати заздалегідь встановленим критеріям прийнятності, гармонізованим з Євросистемою.

НУБІП України

Придатні базові активи класифікуються на дві групи:

1. боргові інструменти, що включають цінні папери, що торгуються на регульованих або інших порівнянних ринках фінансових інструментів, визнаних ЄЦБ відповідно до критеріїв прийнятності для нерегульованих ринків (ринкові активи),

НУБІП України

2. боргові інструменти, що містять кредитні вимоги або боргові цінні папери (роздрібні іпотечні боргові цінні папери "RMBS"), які не продаються на регульованих або інших порівнянних ринках фінансових інструментів, визнаних ЄС відповідно до критеріїв прийнятності для нерегульованих ринків (неринкові активи) [9].

НУБІП України

Норматив ризиковості операцій до 29 червня 2021 року включає до суми прийнятних активів цінні папери, право власності страховика на які зареєстроване відповідно до законодавства, з урахуванням вимог та обмежень, визначених у пунктах 10, 11 Положення, в таких обсягах: цінні папери за вказаним нижче переліком – разом не більше 50 відсотків страхових резервів, з них:

НУБІП України

- акції українських емітентів – не більше 10 відсотків страхових резервів, при цьому в акції одного емітента – не більше 3 відсотків страхових резервів;

НУБІП України

- облигації підприємств українських емітентів – для страховика, який отримав ліцензію на провадження діяльності зі страхування життя, – не більше 40 відсотків страхових резервів, при цьому в облигації одного емітента не більше 10 відсотків страхових резервів, а для страховика, що здійснює страхування інше, ніж страхування життя, – не більше 30 відсотків страхових

НУБІП України

резервів, при цьому в облігації одного емітента не більше 10 відсотків страхових резервів;

- акції, облігації іноземних емітентів та цінні папери іноземних

держав – для страховика, який отримав ліцензію на провадження діяльності зі

страхування життя, не більше 20 відсотків страхових резервів, а для

страховика, що здійснює страхування інше, ніж страхування життя, – не

більше 10 відсотків страхових резервів; облігації місцевих позик – не більше

10 відсотків страхових резервів;

- іпотечні облігації, емітентом яких є Державна іпотечна установа,

фінансова установа, більше ніж 50 відсотків корпоративних прав якої

належать державі та/або державним банкам, – разом не більше 20 відсотків

страхових резервів;

- облігації міжнародних фінансових організацій для страховика,

який отримав ліцензію на провадження діяльності зі страхування життя, – не

більше 50 відсотків страхових резервів, а для страховика, що здійснює

страхування інше, ніж страхування життя, – не більше 40 відсотків страхових

резервів [5].

До прийнятних активів відносять:

– Грошові кошти;

– Депозити фізичних осіб;

– Нерухоме майно;

– Цінні папери;

– Облігації державної позики;

– Кредити фізичним особам;

– Банківські метали;

– Здійснені інвестиції у економіку

Усього за досліджуваний період СК «УНІКА» продовжувала

розширювати мережу своїх філій, про що свідчить зростання обсягу основних

засобів на 145%, порівняно з 2018 р. та здійснювати вкладення довгострокових

та поточних фінансових інвестицій. Не зважаючи на це обсяг загальних активів компанії зменшився на 23.81%, також зменшились обсяги довгострокових та поточних зобов'язань на 29.8% та 54.44% відповідно.

Також зменшився отриманого чистого прибутку компанії.

За аналізований період відбулося покращення фінансового стану СК «КРАЇНА», обсяги отриманого чистого прибутку зросли майже у 30 р, це свідчить про покращення економічної стабільності компанії та збільшення обсягу вкладів. СК наростила суми коштів майже по всім стаття балансу, що є позитивним для неї.

Норматив платоспроможності та достатності капіталу (НЦДК) – сума прийнятних активів, яка на будь-яку дату має бути не меншою величини довгострокових та поточних зобов'язань і забезпечень, розраховується відповідно до законодавства та визначається як сумарна величина розділів II-IV пасиву балансу. Розрахунок законодавчо встановлених нормативів платоспроможності для страхових компаній наведено у таблиці 2.11

Пояснення до таблиці 2.11:

НЗП – нормативний запас платоспроможності

К – капітал компанії

СП – страхові премії

ГК - грошові кошти;

Дфо - депозити фізичних осіб

НМ - нерухоме майно компанії

ЦП - цінні папери

ОВДП – облігації внутрішньої державної позики

Кфо - кредити фізичним особам

БМ - банківські метали

Інв - здійснені інвестиції у економіку України

Фактичне значення нормативів має завжди перевищувати нормативне та у розрізі динаміки зміни показників має мати постійну тенденцію до зростання.

Отже, для відбору кандидатів для співпраці ПриватБанк прописав вимоги до яких відноситься термін функціонування компанії, значення її коефіцієнту ризику, обсяг страхових виплат за минулий рік та тариф СК.

Максимальний тариф для страхування заставної нерухомості складе 1%, а франшиза – не більше 2%, з КАСКО – 0% і 3% відповідно (і 15% франшиза по викраденню), для страхування особистого майна позичальників – 1,5% і 3%.

Таблиця 2.11

Нормативи фінансової стійкості компаній партнерів АТ «ПриватБанк»

у 2020 р, тис.грн

Назва нормативу	Формула	Нормативне значення	Фактичне значення
СК «БУСО»			
Норматив платоспроможності та достатності капіталу (НПДК)	$\text{НПДК} = \text{НЗП} + \text{К}$ $\text{НЗП} = \text{СП} * 18\%$	506582	508356
Норматив ризиковості активів (НПА)	$\text{НПА} = \text{ГК} + \text{Дфо} + \text{НМ} + \text{ЦП} + \text{ОВДП} + \text{Кфо} + \text{БМ} + \text{Інв}$	421615	548577
Норматив якості активів (НЯК)	$\text{НЯК} = \text{СР} * 40\%$	116844	127437
СК «Уніка»			
Норматив платоспроможності та достатності капіталу (НПДК)	$\text{НПДК} = \text{НЗП} + \text{К}$ $\text{НЗП} = \text{СП} * 18\%$	1779184	1809184
Норматив ризиковості активів (НПА)	$\text{НПА} = \text{ГК} + \text{Дфо} + \text{НМ} + \text{ЦП} + \text{ОВДП} + \text{Кфо} + \text{БМ} + \text{Інв}$	1242305	1491567
Норматив якості активів (НЯК)	$\text{НЯК} = \text{СР} * 40\%$	496922	724090
СК «Країна»			
Норматив платоспроможності та достатності капіталу (НПДК)	$\text{НПДК} = \text{НЗП} + \text{К}$ $\text{НЗП} = \text{СП} * 18\%$	107943	192446
Норматив ризиковості активів (НПА)	$\text{НПА} = \text{ГК} + \text{Дфо} + \text{НМ} + \text{ЦП} + \text{ОВДП} + \text{Кфо} + \text{БМ} + \text{Інв}$	137348	312050
Норматив якості активів (НЯК)	$\text{НЯК} = \text{СР} * 40\%$	55005	122399

Джерело: складено (автором на основі власних досліджень)

Банк також детально розписав тарифи за різними ризиками для різних транспортних засобів і категорій майна. Всі компанії мають дотримуватися критеріїв виставлених законодавством України та керівництвом ПриватБанку.

Компанії з якими ведеться співпраця на 2019 рік мали задовільні результати діяльності.

Згідно з проведеним аналізом фінансового стану АТ «ПриватБанк» та наведеною інформацією вище можна зробити висновок, що поняття «фінансовий стан» банку є невідривним з «фінансова стійкість». За даними на 2020 рік АТ «ПриватБанк» відповідає встановленим нормативам НБУ. На основі результатів стрес-тестування Приватбанку, яке щорічно проводиться НБУ, було виявлено, що бізнес-модель, яка була затверджена правлінням банку та реалізується нині, є життєздатною, банк має найбільший прибуток серед українських банків і є стійким до майбутніх криз.

За результатами проведеного аналізу бізнес-порталу Mind складено рейтинг (табл. 2.12) страхових компаній, в якому проаналізовано діяльність 34 найбільших учасників ринку за 2020 рік, бізнес-модель яких має ознаки «ринкової діяльності», включає наступні індикатори: боргове навантаження, рівень страхових виплат, динаміка зібраних премій і капіталу, фінансова стійкість компанії.

При підготовці методики рейтингу до уваги беруться наступні фактори, що визначають привабливість страхових компаній з точки зору клієнтів:

1. Боргове навантаження.
2. Ліквідність страхової компанії.
3. Рівень виплат.
4. Приріст страхових премій.
5. Приріст власного капіталу страхової компанії.
6. Вхідження СК до міжнародної фінансової групи (міжнародну страхову компанію).
7. Рівень келтивності компанії.
8. Коефіцієнт фінансової стійкості (автономії) СК.

9. «Світлофори» МТСБУ за факторами «Якість врегулювання ризиків» і «Рівень скарг клієнтів»
 10. Ефект масштабу СК.

Таблиця 2.12 Провідні компанії на українському ринку страхових послуг

№	Назва страхової компанії	Страхові платежі у 2018,	Страхові платежі у 2019,	Страхові платежі у 2020,	Проріст за 2019 рік, %	Рівень виплат, %
1	2	3	4	5	6	7
1	СК Колонейд Україна	200,99	245,76	307,9	153,19	33,3
2	ARX	1900	2500	2680	141,05	44,1
3	Княжа	475,34	875,4	823,7	173,29	36,3
4	Уніка	387,2	226,43	2495,6	644,52	57
5	Українська страхова група	927,6	1879,4	1913,2	206,23	57,5
6	Країна	125,6	131	550,5	438,30	62,9
7	Експрес-страхування	280	364,3	439,9	157,11	42,3
8	Провідна	400,1	354,44	841,1	210,22	63,4
9	Альфа Страхування	177,9	124,67	1150,7	646,82	31,8
10	Універсальна	807,5	950	953	118,02	31,4
11	БУСО	724,9	1021	1162,4	160,35	38,3

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Внаслідок впливу коронакризи у 2020 р обсяги страхового ринку скоротилися на 15%, але всі системоутворюючі страхові компанії втрималися на плаву і виконували зобов'язання перед клієнтами.

У 2020 році ринок проявив велику стійкість і витримку. А українське страхування стало займати далеко не останнє місце в системі економічних відносин.

Обсяг валових премій, які зібрали страхові компанії в 2020 році, склав 45,2 млрд грн, що на 15% менше в порівнянні з 2019 роком. При цьому чисті страхові премії склали 40,4 млрд грн, що практично стільки ж, скільки і роком раніше.

З таблиці видно що провідними страховими компаніями у 2020 р. стали дві з трьох партнерів АТ «ПриватБанк», а саме СК «Уніка» та СК «Країна».

При наявному рівні прозорості страхового ринку представлена нижче методика розрахунку факторів максимально адекватно відображає

комплексну привабливість страхових компаній для клієнтів. Фактори та формули розрахунку для формування рейтингу наведені у Додатку 5.

Кожному фактору, перед тим як зважити на його важливість, присвоюється бал від 1 до 4. Бали залежать від діапазону, у який потрапляє значення показника, що відображає кількісний вміст фактора.

Наприклад, у разі якщо фактор «Ліквідність» перевищує 70%, то даній страховій компанії присвоюється найбільший бал – 4. Якщо ж він лежить у діапазоні від 50 до 70% – 3 бали. Якщо значення показника перебуває в діапазоні від 30 до 50% – 2 бали. Якщо рівень показника становить менше 30%, страхова компанія отримує 1 бал.

Згодом отриманий бал множиться на вагу фактора. Для фактора «Ліквідність» вага становить 0,15.

Сума загального заліку для кожної страхової компанії розраховується через додавання чисел, отриманих від множення балів на вагу кожного фактора. Чим більше значення загального заліку, тим привабливішою є страхова компанія для клієнтів.

Рейтингова таблиця будується за допомогою ранжування страхових компаній, що беруть участь у рейтингу, у порядку спадання суми їхнього загального заліку – ЗагЗал. Після цього, залежно від діапазону, у який потрапляє кожна страхова компанія, їй присвоюється «зірковий рейтинг» від 0,5 до 5 «зірок» (табл. 2.13).

Отже, оцінюючи 25 з 40 страхових компаній мають рейтинг в три і більше «зірки», що є нормальним показником і свідчить про задовільну платоспроможність страхових компаній. Лідерами рейтингу стали компанії, що належать канадському фінансовому холдингу Fair Fax: напрями ARX та «Колоннейд Україна», що входять до групи Colonnade Insurance, яка працює, також в Болгарії, Чехії, Угорщині, Польщі, Словачії та Румунії. Також 3,5 «зірки» отримали СК «Княжа», «СК Уніка», СК «Країна», «Українська страхова група», СК «Провідна», «Альфа страхування».

Таблиця 2.13 Критерії присвоєння рейтингових категорій

Значення суми загального заліку – ЗагЗал	«Зірковий рейтинг»	Зміст категорії
від 3,4 до 4,00	5	Високий рівень привабливості для клієнтів
від 2,8 до 3,39	4	Стабільний рівень привабливості для клієнтів
від 2,2 до 2,79	3	Задовільний рівень привабливості для клієнтів
від 1,6 до 2,19	2	Низький рівень привабливості для клієнтів
до 1,59	1	Катастрофічний рівень привабливості для клієнтів

Джерело: *бізнес-портал Mind*

За даними НБУ, загальна кількість страхових компаній в Україні по станом на 30 червня 2021 року становить 181, в той час як на аналогічну дату роком раніше - 215, в тому числі лайфових компаній - 19 (20). При цьому звіти про діяльність регулятора подали 166 страхових компаній.

Кількість порушників вимог щодо платоспроможності поступово зменшується: 23 страховика на 1 липня не виконували норматив платоспроможності і достатності капіталу або ризикованості активів, один з них вже усунув порушення. Страховики, які допускають порушення нормативів, подають в НБУ плани відновлення діяльності або усувають порушення в стислі терміни. Ті, що не в змозі усунути порушення, припиняють свою діяльність.

Майже усі страховики, яким анульовано ліцензії, підтвердили відсутність страхових зобов'язань та діючих договорів страхування/перестрахування на дату подання до Національного банку заяви про анулювання ліцензій.

Базуючись на даних рисунку 2.5 можливо зробити висновок щодо зростання якості страхового ринку України. За досліджуваний період НБУ посилив нормативи діяльності для страховиків, що стало причиною ліквідації багатьох страхових компаній. Ті страховики, що витримали вплив обмежень мають значну матеріальну базу та є фінансово стабільними.

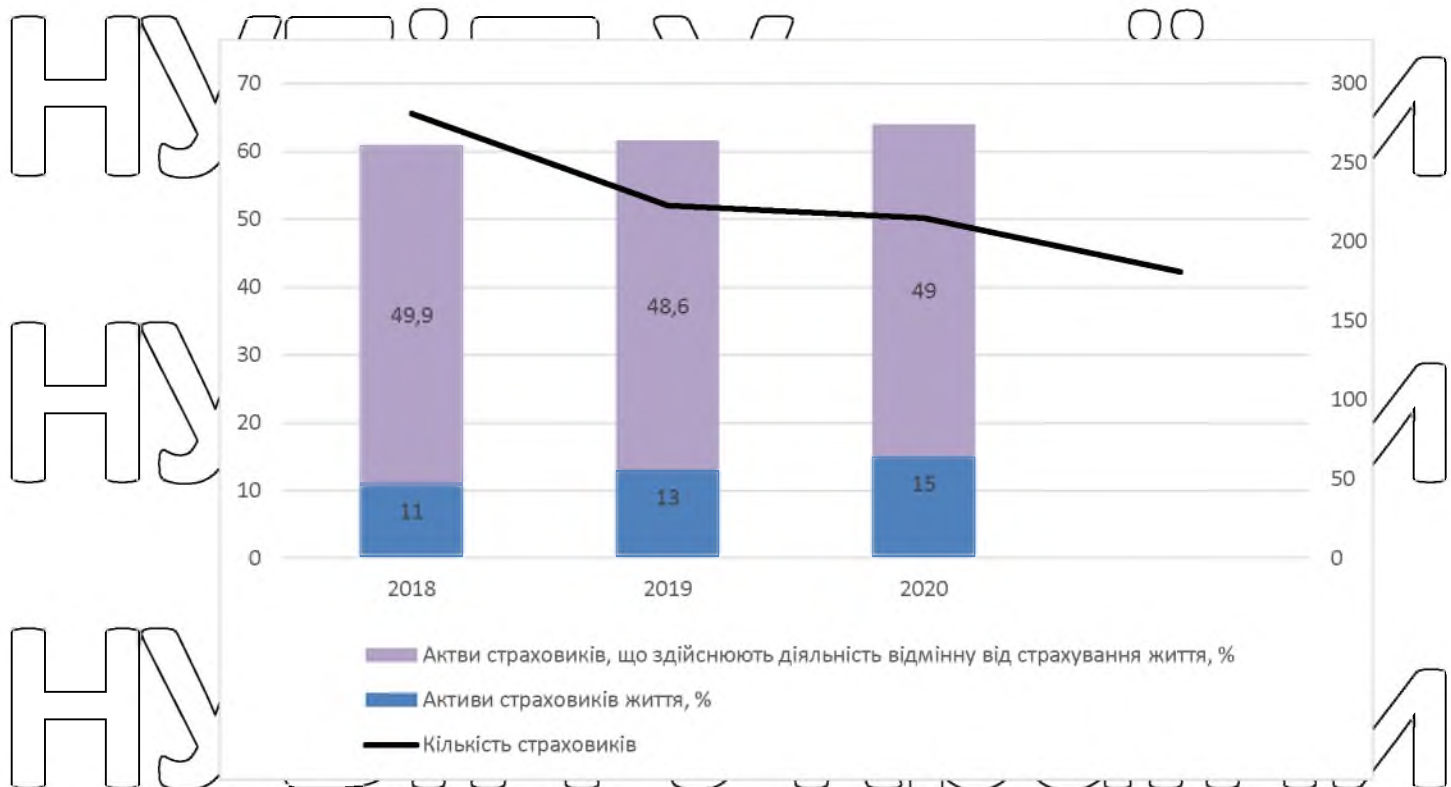

Рис 2.5 Співвідношення між обсягом активів та кількістю страхових компаній за період, млрд. грн

Джерело: [54]

На основі проведеного аналізу у таблиці 2.6 у 2020 році найбільшу частку в загальному обсязі активів компаній на українському страховому ринку становили депозити, тобто депозити фізичних осіб, інвестиції компаній в ОВДП, а також дебіторська заборгованість від перестраховальників. У страховиків першого рівня суспільної важливості (СВ) понад 60% припадає на депозити та ОВДП, на 3-му та 4-му рівні – в межах 37%. Страховики СВ1 не вкладуються в нерухомість (4%). У страховиків 4-го рівня – ця частка понад 40%. Серед страховиків СВ3 є страхові компанії, що здійснюють діяльність з ОСЦПВ та при цьому мають неадекватну структуру активів – 27% нерухомості, що знижує їх фінансову стійкість, але може свідчити про велику мережу філій.

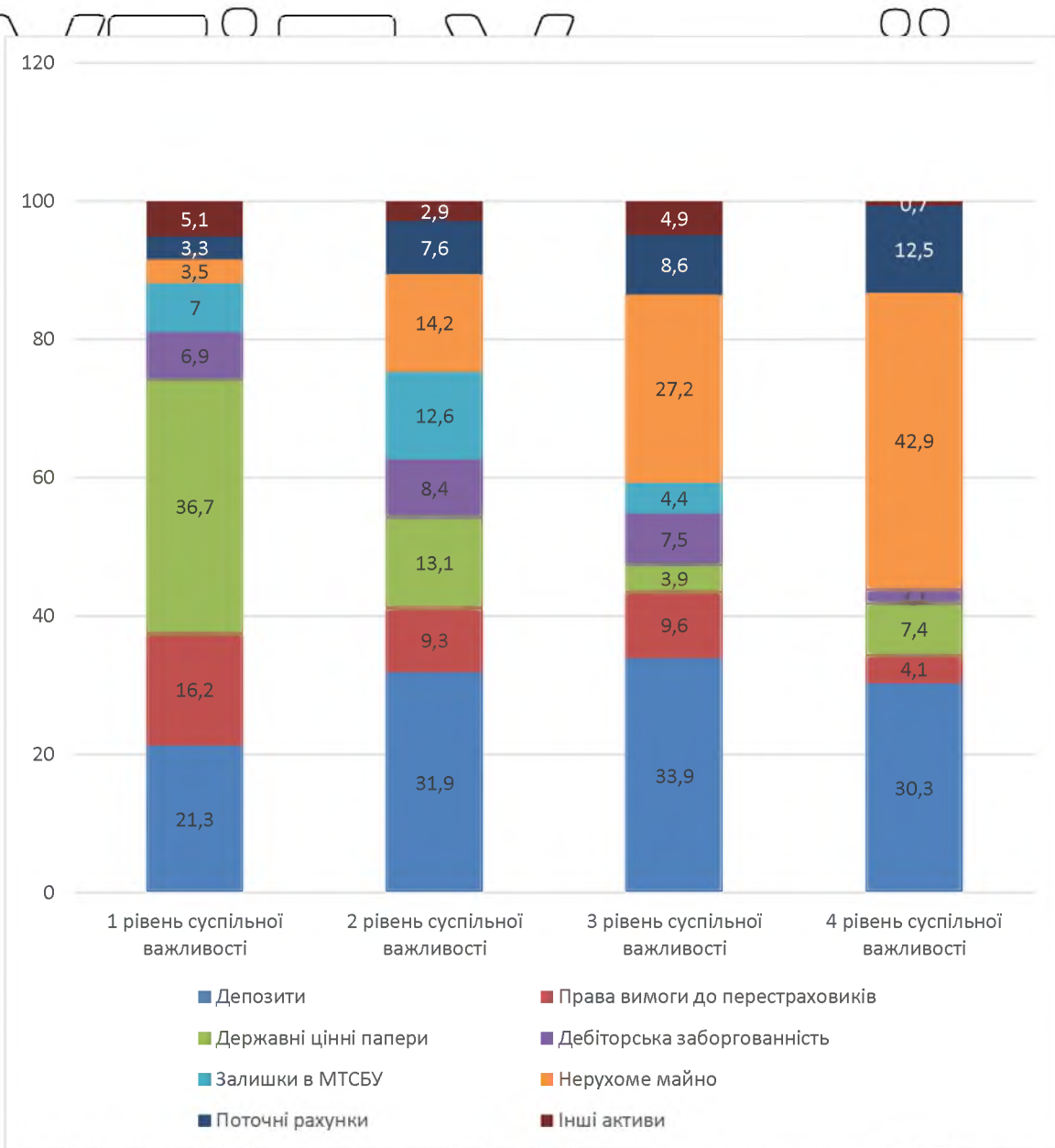

Рис. 2.6 Загальні активи страхових компаній України у 2020 р
Джерело: [51]

За результатами здійснених розрахунків можна рекомендувати АТ «ПриватБанк» для нових партнерів для співпраці між провідними компаніями, такими як: канадська страхова група Colonnade Insurance та українська страхова компанія «Княжа». Також можна зробити висновок що до позитивних зрушень на страховому ринку України, що призведе до зростання рівня довіри населення до страховиків, внаслідок чого відбудеться збільшення кількості фінансово-стійких компаній, які будуть повністю відповідати очікуванням населення та нарощувати обсяг свій продажів.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ КОМЕРЦІЙНИХ УСТАНОВ ТА СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ

3.1. Перспективи розвитку механізму ризик-менеджменту

банківських установ та страхових компаній

Незважаючи на ознаку циклічності, світова економіка має тенденцію до зростання. Це значно прискорює науково-технічний прогрес у різних куточках світу постійно з'являються інноваційні технології, що полегшують сучасне життя, економлять час та ресурси та моделюють новітні підходи до надання різних видів послуг, включаючи фінансові.

Загалом як банківська, так і страхова сфери характеризуються вищою ризикованістю порівняно з іншими видами діяльності. Ця особливість зумовлена тим, що банки мають багато партнерів, клієнтів, позичальників, кредитоспроможність та функціональність яких мають прямий вплив на діяльність банку. Через те, що банк одночасно здійснює і активні, і пасивні операції, виникають додаткові ризики, такі як ризик незбалансованої ліквідності, ризик розриву в строках залучення та розміщення коштів, валютний та кредитний ризик [55].

Кредитний ризик залишається головним для банків у 2021 році. Попри суттєве поліпшення економічної ситуації у другому півріччі, окремі позичальники банків усе ще відчувають фінансові труднощі. Це може негативно вплинути на якість обслуговування кредитів, а отже, зумовить потребу в додатковому формуванні резервів банками. Щоб упевнитися, що заявлена банками якість кредитного портфеля відповідає дійсності, НБУ провів оцінку якості активної частини банківського сектору, а 30 системно-важливих банків додатково пройшли стрес-тестування [62, ст. 2].

Управління ризиками розглядається як один із найважливіших напрямів фінансового менеджменту в банку [54]. На рис 3.1 продемонстрована власна розроблена класифікація банківських ризиків.

Головна мета фінансової безпеки банку – забезпечення конкурентоспроможності на ринку банківських послуг як окремого банку, так і банківської системи загалом та недопущенні збитковості банківського сектору під впливом внутрішніх та зовнішніх загроз [24].

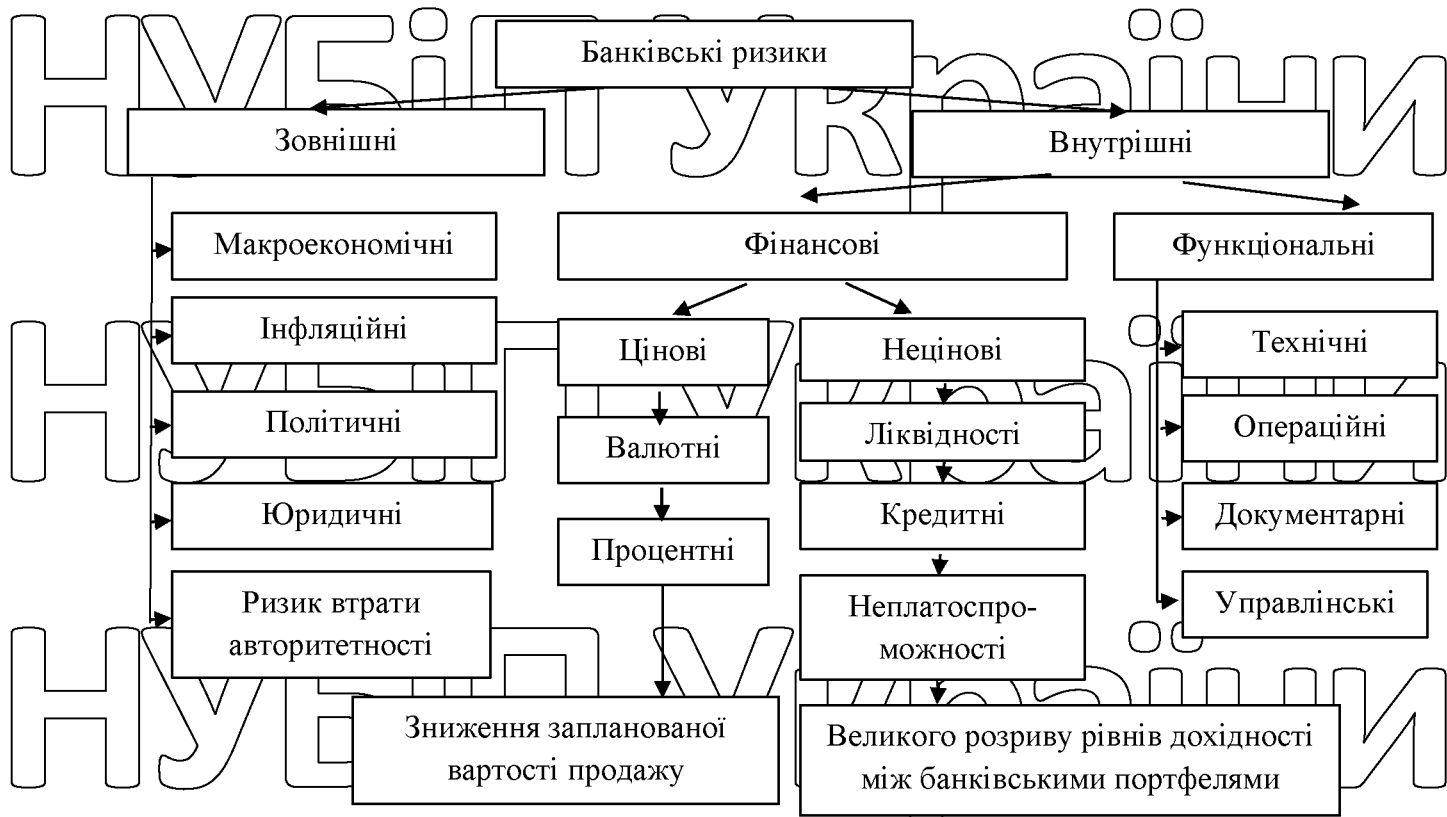

Рис. 3.1 Класифікація банківських ризиків
 Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Сучасна концепція управління операційною діяльністю в страховій компанії опирається на методичну основу її операційних бізнесових процесів: укладання та супроводження договорів страхування, андерайтингу, перестраховування та компенсація збитків.

На рис 3.2 наведена розроблена класифікація ризиків які мають вплив на діяльність страхові компанії.

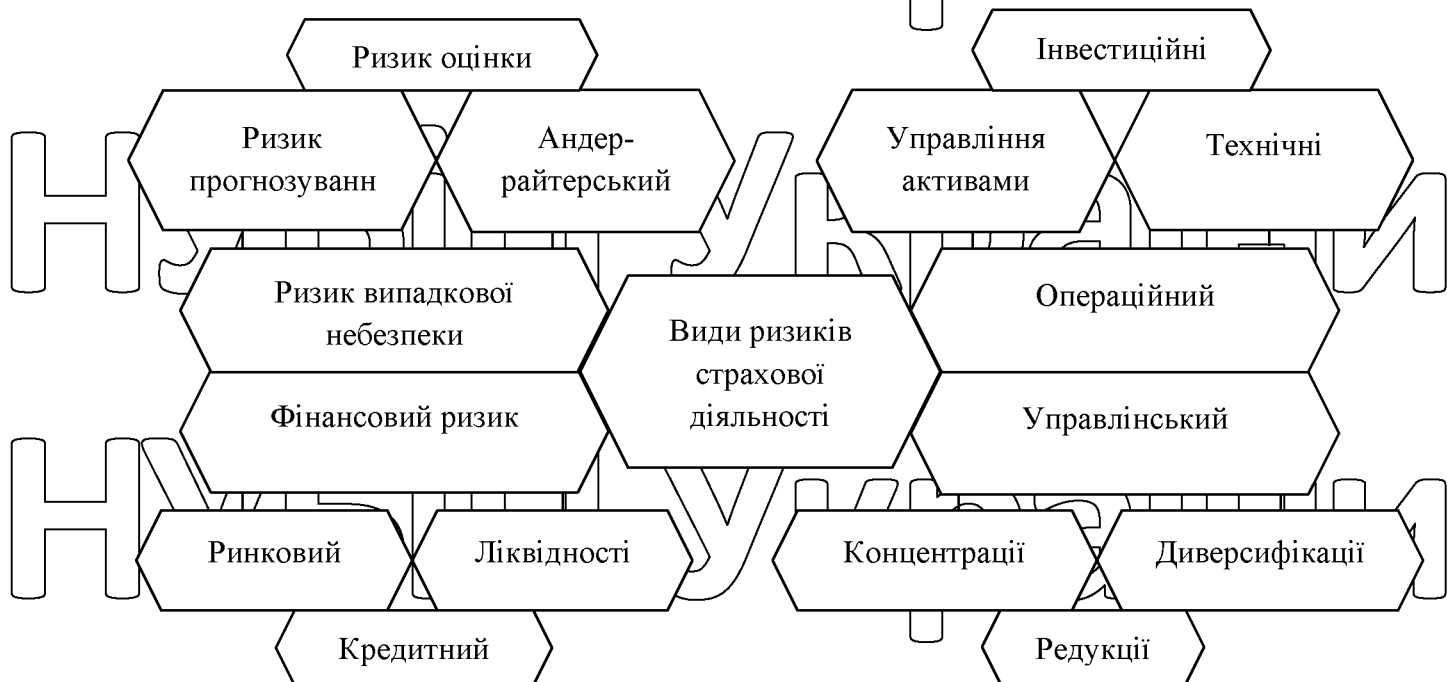
У сучасних умовах страхові компанії для розрахунку величини своїх ризиків в основному застосовують показник Value at Risk (VaR) – систему оцінки фінансових ризиків, яка відображає втрати протягом певного періоду, які не будуть перевищені із заданою вірогідністю (формула 8).

$$VaR = vm * \frac{vi}{vi-1}, \quad (8)$$

НУВІП УКРАЇНИ

t – кількість днів в періоді аналізу;

v_i – обсяг змінних у день i [16].

НУВІП УКРАЇНИ

Рис 3.2 Класифікація ризиків страхових компаній

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Оцінити безпосередній вплив на портфель страховика змін певного фактора ризику допомагає аналіз чутливості, результати якого носять в основному короткостроковий характер. Через відносну простоту і наочність модель більш прийнятна з метою регулярного моніторингу, оскільки вона не розглядає вплив кризових умов або ж коли впливають кілька факторів [18].

Один з методів аналізу, що дозволяє оцінити одночасний вплив ризиків на діяльність страхової компанії в разі настання ймовірної події – сценарний аналіз. Також існують інноваційні методи ризик-менеджменту, які полягають в застосуванні показників EVA і RAROC [49]. Показники EVA і RAROC є важливими у оцінці фінансового ризик-менеджменту для страхових компаній.

Показник EVA (економічна додана вартість) – це фінансовий показник, який виражає економічну додану вартість або прибуток страхової компанії за

НУВІП УКРАЇНИ

певний проміжок часу, а також може використовуватись для визначення ринкової вартості компанії й ефективності її діяльності (формула 9).

$$EVA = NOPAT - WACC * CE, \quad (9)$$

де NOPAT (Net Operating Profit After Tax) - операційний прибуток після оподаткування без урахування нарахованих відсотків за кредитами та отриманими позиками;

CE (Capital Employed) - інвестований (вкладений) капітал;

WACC (Weighted Average Cost of Capital) - середньозважена вартість капіталу, % на рік, яка обчислюється за формулою 10:

$$WACC = RLC * \left(\frac{LC}{CE}\right) + ROC * \left(\frac{OC}{CE}\right), \quad (10)$$

де rLC – середня вартість позикового капіталу, % на рік;

LC (Loan Capital) - позиковий капітал або капітал, отриманий у вигляді

боргових зобов'язань;

OC (Own Capital) - власний капітал, інвестований засновниками у підприємство;

rOC – вартість власного капіталу, % на рік.

Даний показник дає можливість оцінки діяльності страхової компанії та її управлінських рішень, збільшення наведеного показника свідчить про збільшення вартості компанії, а отже про прибутковість її діяльності. Також він може бути застосований для довгострокового ризик-менеджменту.

Показник RAROC (скорегована на ризик рентабельність капіталу) – це фінансовий показник, який показує частку чистого прибутку, котрий було отримано понад очікуваного розміру прибутку акціонерами компанії, а також дає можливість провести аналіз ефективності діяльності або управління страхової компанії. Цей показник дає змогу оцінити дохідність компанії чи її частини за окремий проміжок часу (формула 11).

$$RAROC = \frac{r - e - el - ifc}{c}, \quad (11)$$

де r – дохід;

e – витрати;

НУБІП УКРАЇНИ

$e1$ - очікувані втрати, які дорівнюють середньому збитку протягом певного періоду часу;
 ifc - дохід від капіталу, що дорівнює добутку капітальних витрат та безризикової ставки;

с - капітал

НУБІП УКРАЇНИ

Доцільно використовувати даний показник для розрахунку дохідності за наявних даних фінансової діяльності та аналізу фінансових витрат за ризиками компанії.

Стрес-тестування, як метод управління ризиками, доцільно використовувати в банківській установі для визначення малоймовірних ризиків чи подій, що впливають на фінансовий стан. Потрібно відзначити, що на сьогоднішній день стрес-тестування широко застосовуються за кордоном і закріплене на законодавчому рівні в Україні [4]. У 2021 році стрес-тестування мають пройти 30 установ, на які припадає понад 93% активів банківської системи, у т.ч. АТ «ПриватБанк».

НУБІП УКРАЇНИ

Як і інші провідні регулятори, Національний банк відновлює стрес-тестування банків після обумовленої коронакризою річної перерви.

Стрес-тестування традиційно здійснюватиметься за базовим та несприятливим сценаріями. Прогнозний горизонт становитиме три роки. З огляду на те, що у 2020 році банки пройшли через кризові явища, припущення несприятливого сценарію НБУ для стрес-тестування є негативними, проте достатніми, щоб оцінити стійкість банківського сектору до глибоких та затяжних криз [41].

Стрес-тестування банків включає кількісні та якісні складові аналізу. Кількісний аналіз спрямований на ідентифікацію можливих сценаріїв розвитку подій. Найпоширенішими методами здійснення стрес-тестування є сценарний аналіз і аналіз чутливості. Сценарій стрес-тестування - це модель можливого розвитку подій під впливом різних факторів ризиків. Сценарії стрес-тестування повинні охоплювати всі передумови, виникнення яких може завдати серйозних ударів по фінансовій стабільності банку (табл 3.1).

Таблиця 3.1 Модель сценарної матриці впливу ризиків

Індикатор ризику	Ймовірність	Потенційні втрати	Первинний ризик	Заходи з мінімізації ризиків
Клієнт – новостворене підприємство у сфері торгівлі речами домашнього вжитку	Висока	Середній	Високий	<ul style="list-style-type: none"> Установити посилений моніторинг операцій з готівкою. Отримання інформації про джерела походження коштів Отримати додаткову інформацію про власників компанії (КБВ інших компаній)
Клієнт є підприємством, що займається видобуванням корисних копалин у країнах з підвищеним рівнем ризику	Висока	Середній	Високий	<ul style="list-style-type: none"> Отримання згоди на встановлення ділових відносин Посилений моніторинг ділових відносин Отримати додаткову інформацію про контрагентів клієнта Додаткове вивчення дозвільної документації Збір додаткової інформації про репутацію компанії
Клієнт відома та фінансово стабільна транснаціональна компанія	Низька	Середній	Середній	<ul style="list-style-type: none"> Здійснення стандартних заходів Моніторинг ділових відносин

Джерело: [40]

Браховуючи світовий досвід щодо проведення стрес-тестування та рекомендації розроблені Базельським комітетом, банкам доцільно здійснювати стрес-тестування за такими ризиками:

- кредитний ризик;
- ризик ліквідності;
- ринковий ризик (валютний ризик, ризик зміни процентної ставки);
- операційний ризик.

Як базові фактори ризиків доцільно використовувати такі:

1. Макроекономічні категорії:

НУБІП України

- стабільність економічної ситуації;
- значні коливання курсу національної валюти відносно інших валют;

- відкритість міжбанківського ринку;

НУБІП України

- рівень політичної та геополітичної стабільності;
- стійкість фінансових ринків;
- зміни процентних;

- можливість знецінення майна, що перебуває як забезпечення за кредитними операціями банків;

НУБІП України

- волатильність цін на енергоресурси;
- Мікроекономічні категорії:
- можливість доступу банку до зовнішніх джерел підтримання

ліквідності;

НУБІП України

- конкурентна позиція банку (визначена за методикою SWOT-аналізу як узагальнена оцінка) [4].

Таким чином, найбільш адаптованими з точки зору реалізації ризик-менеджменту є підходи, присвячені специфічним ризикам. В них відображена не тільки класифікація ризиків і методи управління ними, але

НУБІП України

і методи вимірювання. Недоліком класифікацій, присвячених ризикам є те, що вони не відображають повного переліку небезпек, які загрожують різним сегментам бізнесу, фокусуючись лише на його окремих частинах. Незважаючи

на наявність на сьогоднішній день систем ризик-менеджменту, все ж вони не забезпечують повною мірою ефективний захист страховика від різного виду

НУБІП України

фінансових загроз.

НУБІП України

НУБІП України

3.2 Стратегічні напрями інтеграційних процесів АТ «ПриватБанк».

Модель фінансового супермаркету

Діяльність банків в ринкових умовах підпорядковується його загальним законам ринку, а отже потребує розробки механізму підвищення конкурентоспроможності банків. Значну роль відіграє саме здатність топ-менеджерів банку визначити стан фінансової стійкості банку, банків-конкурентів та його контрагентів [50].

Стратегію розвитку інтеграційних процесів АТ «ПриватБанк» можна визначити провівши SWOT аналіз його банко-страхової діяльності (табл. 3.2). Одним з напрямів розвитку банкострахування в Україні є його використання як інструменту економії коштів та часу клієнта фізичної та юридичної особи.

Таблиця 3.2 SWOT аналіз банкострахування АТ «ПриватБанк»

Переваги	Недоліки
<p>Найзручніша форма для дистрибуції страхових продуктів</p> <p>Другий за обсягом ринковий посередницький сегмент</p> <p>Значна кількість висококваліфікованих працівників</p> <p>Не потребує перекваліфікації кадрів</p> <p>Значна диверсифікація продуктів страхування життя</p>	<p>Необхідний інтернет у всіх відділеннях</p> <p>Негнучкість страхових продуктів та тарифів</p> <p>Фінансова недоступність для всіх шарів населення</p> <p>Низький рівень довіри населення</p> <p>Недостатність гудвілу в банках і страхових компаніях</p>
Перспективи	Загрози
<p>Велика інформаційна база банку</p> <p>Можливість виділяти видові групи клієнтів для кращого просування продуктів</p> <p>Досвідченість страховиків</p>	<p>Необхідна зміна в підходах, корпоративній культурі у всіх учасників</p> <p>Низька прибутковість інвестицій</p> <p>Низькі прибутки можуть призводити до неефективності та навіть ліквідації компаній</p> <p>Відсутність бажання змінюватися</p> <p>Страхове шахрайство</p>

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Рішення основних проблем банкострахування можливе за допомогою:

- максимального співробітництва та кооперації страхового та банківського ринків через створення саморегулюючої організації і формування

механізму безумовності виконання прийнятих рішень усіма професійними учасниками;

– інституційного впровадження законодавчо закріпленого страхового контролера з важелями впливу на органи державної влади і управління;

делегуванням контролю над виконанням своїх зобов'язань перед клієнтами, передбачивши механізми впливу на порушників;

– обов'язкове повне та правдиве інформаційне забезпечення потенційних клієнтів;

– підвищення конкурентоспроможності фінансового ринку загалом, стимулювання процесів по зміцненню довіри [42].

Перспективною формою вдосконалення синергії банків і страхових компанії в Україні є модель розгалуженої архітектури, що передбачає

встановлення зв'язків одного банку з комплексом страхових компаній

відповідно до їх продуктів. Така система створює високий рівень конкуренції

на страховому ринку за співпрацю з великим банком як за платформу для

подальшої реалізації своїх продуктів. Наразі таку модель можуть собі дозволити лише деякі українські банки, такі як Приватбанк.

За весь період свого функціонування ПриватБанк пройшов шлях від традиційного банку до банку інновацій: з багатофункціональною інтернет-

платформою, мобільною версією, мобільними додатками, новітніми

системами оплати. За даними досліджень, кількість користувачів мобільної версії інтернет-банкінгу ПриватБанку за 2021 рік складає 12,0 мільйонів.

Сьогодні існує безліч можливостей та форм об'єднання страхової компанії та банку. Однак найбільш перспективними є ті форми взаємодії між

фінансовими посередниками, які дозволяють їх повну інтеграцію. До таких

форм належить ідея фінансового супермаркету. Основною метою фінансового

супермаркету є максимізація задоволеності споживачів шляхом прискорення

та сприяння наданню широкого спектру фінансових послуг в одному місці.

Фінансовий супермаркет (рис. 3.4) - це орієнтована на клієнта бізнес-модель,

яка є інтегрованим каналом доступу споживачів до фінансових послуг [22, ст 17].

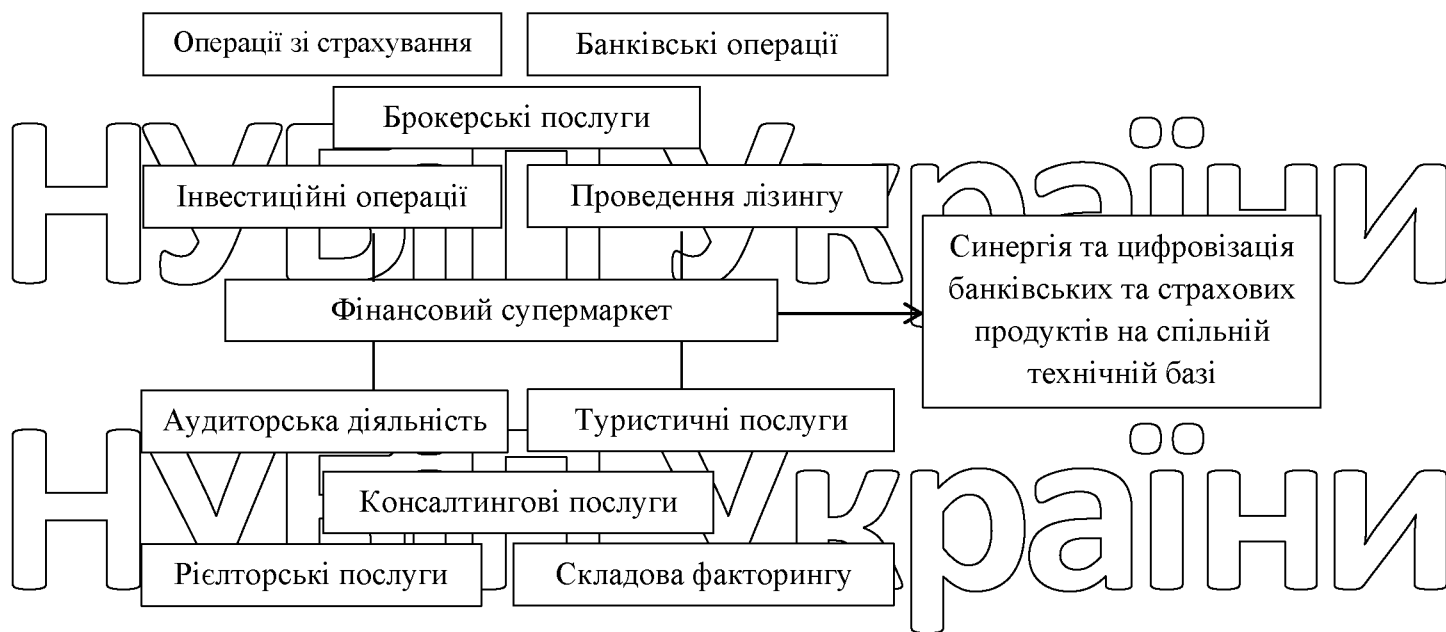

Рис 3.4 Модель фінансового супермаркету

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Фінансовий супермаркет - це універсальний фінансовий посередник, який здатний надати клієнтам повний спектр послуг на одному місці або за допомогою мережі Інтернет. Основними компонентами портфелю фінансового супермаркету, які мають високий попит на ринку, є банківська справа, страхування та інвестиції [38]. Додавання інших компонентів фінансового супермаркету визначається відповідно до:

законодавчих обмежень, що регулюють фінансову діяльність;

встановленого попиту на фінансові продукти;

загального та сегментного рівнів розвитку фінансового ринку в країні [47].

До наведеного раніше визначення фінансового супермаркету на сьогоднішній день наближається ІАТ «ПриватБанк». Головною особливістю даного явища є те, що на основі та в рамках потужного банку був заснований банківсько-страховий бізнес, також банк активно співпрацює з клієнтами в он-

лайн режимі, що значно розширює можливий спектр надання фінансових, а й інших видів послуг [52].

Можемо зробити висновок, що фінансовий супермаркет відіграє важливу роль професійного учасника фінансового ринку, що може запропонувати комплексне вирішення проблем (інвестиційного, страхового, лізингового, консалтингового характеру), що відповідає специфіці бізнесу корпоративних клієнтів, завдань регіональних органів влади або складних питань приватних осіб. Запропонована модель забезпечує розміщення як власних, так і залучених грошових коштів всіх учасників, які входять у його склад (страхових компаній, комерційних банків, інвестиційних, лізингових, брокерських, консалтингових компаній), що обумовлено значною інституційною важливістю такого типу посередника у інвестуванні економіки країни.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП УКРАЇНИ

3.3 Адаптація зарубіжного досвіду інтеграції банків та страхових компаній в умовах українського ринку

НУБІП УКРАЇНИ

Визначенням поняттям глобалізації займалися багато українських та зарубіжних вчених. На думку В. В. Козюка: «глобалізація – якісний феномен, який відображає накладання і взаємодію кількох модусів: інтеграція ринків;

взаємозалежність та взаємопроникнення; тенденція до конвергенції;

НУБІП УКРАЇНИ

утворення цілісної економічної системи» [34]. Меліна Колб у своїй статті «Що таке глобалізація?» визначила, що глобалізація – термін, що використовується для опису зростаючої взаємозалежності світових економік, культур та населення, яка була викликана транскордонною торгівлею товарами та

НУБІП УКРАЇНИ

послугами, технічним забезпеченням виробництва та інноваціями, що вводяться у діяльність світових компаній, інформацією та робочою силою [39].

Відповідно одним із факторів розвитку глобалізаційних процесів в ринковому середовищі є інтеграція страхового і банківського ринків, що забезпечує

НУБІП УКРАЇНИ

виникнення взаємозалежностей і взаємозв'язків між ними й формування єдиного банківсько-страхового альянсу.

НУБІП УКРАЇНИ

В умовах впливу фактору Ковід-19 як на стан світової, так і на стан національної економічної ситуації, діджиталізація є необхідною умовою подальшого економічного розвитку зростання для всього світу. Під час

НУБІП УКРАЇНИ

жорсткої конкуренції, швидкого старіння технологій, професій, ідей, проникнення Інтернету в усі частини економіки, діджиталізація вийшла на новий рівень важливості для бізнес-організацій. Для підтримки конкурентоспроможності банкам та страховикам необхідно

використовувати всі можливості цифровізації за її існуючими напрямками, а саме: клієнтським досвідом; партнерством та колаборацією; роботою з даними; впровадженням інновацій; HR-стратегіями та культурою.

НУБІП України

управління цінністю тощо [56].

Визначальними факторами, які впливають на процес цифровізації в умовах українського ринку є [25]:

1. Формування концепції. Для успішного завершення процесу діджиталізації перш за все необхідно сформувати стратегію компанії, визначити цілі, ресурси та процеси, які потребують першочергових змін.

2. Персонал. Більша частина персоналу може чинити опір змінам, намагаючись провалити нововведення. Для попередження описаних подій варто поступово готувати працівників до діджиталізації, навчати інноваційним технологіям та процесам.

3. Застарілі технології. Установам варто відмовитись від старих технологій, які забирають час та ресурси і поступово перейти на новітні методики роботи.

Шляхи модернізації інтернет-процесів у сфері баностраховання наведено на рис 3.5

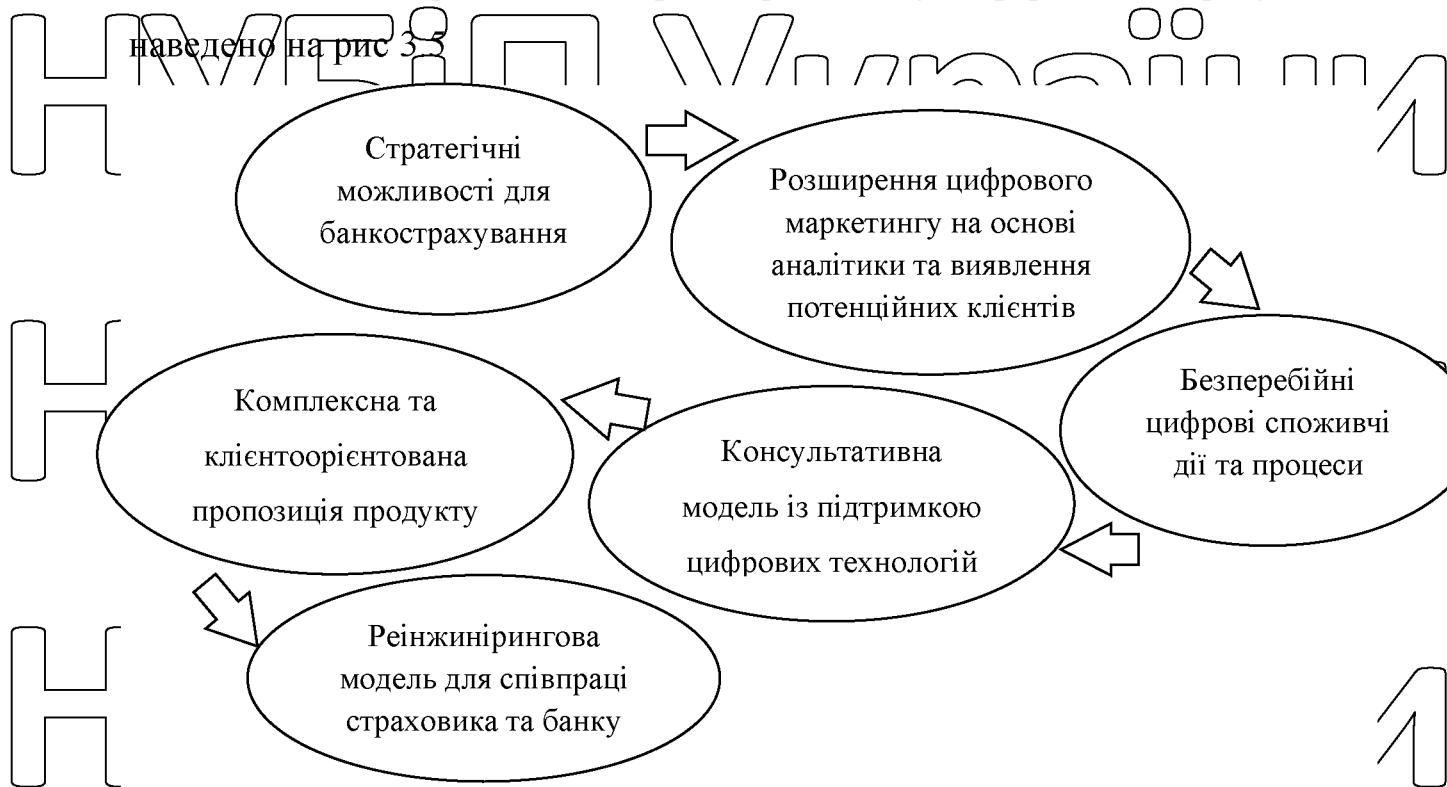

Рис 3.5 Тенденції цифровізації для об'єднання банків та страхових компаній

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

НУБІП УКРАЇНИ

Нині діджиталізації потребують такі напрямки як торгівля, банківська сфера, освіта, медицина, енергетика, будівництво та ін [53]. Найбільш популярними рішеннями, які сприяють підвищенню степеня впровадження

діджитал-технологій в країні є: інфраструктура інтернету речей, інфраструктура ідентифікації та довіри (citizen ID, bank ID, Mobile ID), інфраструктура відкритих даних, е-урядування, транзакційно-процесингова інфраструктура (онлайн-платежі, інструменти cashless, сервіси fintech), інфраструктура життєзабезпечення, тобто цифрові медичні, освітні, безпекові, транспортні, логістичні послуги) [61].

НУБІП УКРАЇНИ

Отже, на прикладі АТ «ПриватБанку» можна побачити, що риси американської моделі фінансового супермаркету застосовуються на ринку України. Технології банківського страхування мають значне місце на сучасному етапі розвитку вітчизняного фінансового сегменту.

НУБІП УКРАЇНИ

Користуючись масштабною клієнтською базою та широкою мережею філій та відділень, банківські експерти очікують, що доходи від продажу страхових продуктів у 2020 р. можуть скласти до 15% від загального обсягу доходів банку, адже обсяги банківського страхування банком зростають достатньо високими темпами.

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП України

ВИСНОВКИ

1. В результаті виконаної роботи було виявлено що банкостраховання описує відносини між банківськими установами та страховими компаніями з приводу питань спільної діяльності.

2. Економічна видова класифікація інтеграції банків та страхових компаній не має конкретного визначення, але можна визначити основні макро- та мікроекономічні фактори, що зумовлюють різницю у видовій структурі і які можна описати.

3. Досліджено банківсько-страховий ринок Північної Америки та виявлено його основні особливості.

4. АТ «ПриватБанк» є фінансово стійким та платоспроможним, показники діяльності відповідають встановленим нормативам НБУ та перевищують середнє значення по банківському ринку України. ПриватБанк займає провідні позиції за всіма фінансовими та економічними показниками галузі та за довірою населення, оскільки обслуговує третину депозитів населення та понад 24% населення України.

5. АТ «ПриватБанк» обирає для співпраці лише фінансово стійкі страхові компанії-партнери та для цього розробив та встановив критерії, яким партнери мають відповідати на будь-яку дату.

6. Аналіз показує, що банківське страхування в Україні має значні перспективи розвитку, що зумовлено зацікавленістю банків у додаткових джерелах комісійних доходів та бажанням страховика збільшити продажі страхових продуктів. На закінчення ми вважаємо за доцільне тлумачити фінансовий супермаркет як найвищу форму інтеграції бізнес-процесів банківських установ та пенсійних фондів, іпотечних фондів, страхування, інвестиційних фондів, а також інших установ, що надають фінансові послуги для задоволення потреб клієнтів.

7. Україна може продовжувати розвиток банкострахування на основі американської моделі лише за умови проведення цифровізації процесів та банківсько-страховому ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01.07.2010 р. № 2411-VI [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>.

2. Розпорядження національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових від 13.02.2014 № 484 «Про затвердження Вимог щодо регулярного проведення стрес-тестування страховиками та розкриття інформації щодо ключових ризиків та результатів проведених стрес-тестів»

3. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Основних напрямів реалізації державної політики у сфері зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2022 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/216-2020-%D1%80#Text>

4. Постанова Правління банку України від 06.08.2009 N 460 Про методичні рекомендації щодо порядку проведення стрес-тестування в банках України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0460500-09#Text>

5. Положення Правління НБУ/Про обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика від 06 липня 2018 р. за № 782/32234 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0782-18#n25>

6. Bancassurance: How digital solutions solve critical factors in successful cooperation between insurers and banks 29.09.2020 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://live.asseco.com/bancassurance-how-digital-solutions-solve-critical-factors-in-successful-cooperation-between-insurers-and-banks/>

7. Convergence in the Financial Services Industry. Prof. dr. L.A.A. Vanden Berghe, Dr. K. Verweire, S.W.M. Carchon, 1999. – pg. 94 [Electronic resource] Access mode: <http://www.oecd.org/finance/insurance/1915267.pdf>

8. Definition and Importance of Financial Stability [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bok.or.kr/eng/main/contents.do?menuNo=400037>

9. Eligible assets Narodna Banka Slovenska [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nbs.sk/en/operations-on-financial-market/eligible-assets>

10. Kateryna Cherkesenko, Olena Zharikova, Integration of banks and insurance companies activities in Ukraine Journal of Scientific Papers “Social Development and security”. Vol 11, 02, - 2021, ISSN 2522-9842 DOI: 33445/sds.2021.11.2.5

11. Kateryna Cherkesenko, Olena Zharikova, Oksana Pashchenko Theoretical fundamentals of the integration process of banking institutions and insurance companies of Ukraine ISSN 2719-6410 Political Science and Security Studies Journal, Vol. 2, No. 3, – 2021 DOI: 10.5281/zenodo.5544196

12. Leigh Allen Digitization and Strategy: Bancassurance Trends and Best Practices in 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rgare.com/knowledge-center/media/research/digitization-and-strategy-bancassurance-trends-and-best-practices-in-2019>

13. North America Bancassurance Market: Industry Trends, Share, Size, Growth, Opportunity and Forecast 2021-2026 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imaregroup.com/north-america-bancassurance-market>

14. What is Bancassurance? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/finance/bancassurance/>

15. What is digitalization? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://innolytics-innovation.com/what-is-digitalization/>

16. What is Value at Risk (VaR)? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/trading-investing/value-at-risk-var/>

17. Аванесова Н.Е. Bancassurance як форма співпраці страхових компаній та банківських установ / Н.Е. Аванесова. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kpi.kharkov.ua/archive/vestnik>

18. Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В., [за ред. Т.Г. Васильціва]. – Львів: Літа-Прес, 2012. – 386 с.

19. Васильчишин О. Б. Фінансова безпека банківської системи України: філософські детермінанти : моногр. / О. Б. Васильчишин. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 358 с.

20. Васюренко О.В., Волохата Н.О. «Економічний аналіз діяльності комерційних банків»: Навчальний посібник. – К: Знання, – 2006. – 311 с.

21. Волкова В.В., Волкова Н.І. Банкострахування як сучасний метод мінімізації кредитного ризику банку УДК [336.71] + [368], Електронний журнал «Фінанси, облік, банки» № 1 (21), 2016

22. Гайдукевич Т.Б. Функціонування та взаємодія банківських та небанківських фінансових інститутів в Україні // Тернопільський національний економічний університет // Тернопіль. – 2017.

23. Гомівка Л. М. Практика кооперації страхових компаній та банків у сфері надання фінансових послуг Тернопільський національний економічний університет Страховий ринок України в умовах циклічності фінансово-економічних криз: оцінка тенденцій та перспективи розвитку

24. Давиденко Н.М. Концептуальна модель оцінки фінансового стану банківських установ. Актуальні проблеми економіки. – 2006. – №9. – С. 30 – 37

25. Длігач А. О. Цифрова трансформація як ліфт у майбутнє [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://tqm.com.ua/ua/likbez/uarticles/cyfrova-transformaciya-yak-lift-u-majbutnye>.

26. Енциклопедія банківської справи України / Редкол.: В. С. Стельмах та ін. Київ: «Молодь», «Ін Юре», 2001. 680 с.

27. Єрмошенко А. М. Механізм інтеграції страхових компаній з банками у системі взаємодії учасників фінансового ринку / А. М. Єрмошенко // БІЗНЕС ІНФОРМ. – 2012. – № 6. – С. 152-155.

28. Жарікова О.Б., Черкесенко К.І., Банкостраховання: нові виклики та перспективи розвитку в Україні

DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/bioeconomy2020.03.016>

29. Журавин С.Г. Корпоративное управление: слов.-справ. / Журавин С.Г. – М.: Анкил, 2009. – 920 с.

30. Зінковська Я.В., УДК 336.713, 2012 Актуальні аспекти управління капіталом комерційного банку

31. Зубарев В. Банк і страхування: «за» і «проти» [Текст] // Вісник НБУ. – 2004. – Листопад. – с.32-38

32. Історія страхування: підручник / С.К. Реверчук, Т.В. Сива, С.І. Кубів, О.Д. Вовчак; за ред. С.К. Реверчука. – К.: Знання, 2005. – 213 с.

33. Кльоба Л. Г. Фінансовий супермаркет – інноваційна модель розвитку комерційного банку / Л.Г. Кльоба // Вісник НУЛІФ Проблеми економіки та управління. – 2012. – № 725. – С. 103-110.

34. Козюк, В.Глобалізація та міжчасові обмеження фіскальних стимулів [Текст] / Віктор Козюк // Світ фінансів. - 2013. - Вип. 3. - С. 81-90.

35. Кремень В. М. (2008). Особливості використання концепції “bancassurance” у діяльності фінансових конгломератів. Економічний простір, 20, с. 99–106.

36. Криклій О.А., Лор А.К. Достатність капіталу банку: фактори впливу та зовнішній механізм забезпечення, електронне науково-фахове видання Ефективна економіка № 12 від 20.12.2020 р – Електронний ресурс. -

Код доступу: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/12_2020/75.pdf

37. Кубів С. Всі види фінансових послуг – в основному офісі/ С. Кубів // Кредобізнес. – 2006. – № 2. – С. 4-7.

38. М.В. Новикова, М.С. Свиридович, УДК 339. 372. 5: 339. 92: 339.

732: 368. 032. 7 (045), Фінансовий супермаркет як форма інтеграції банків і страхових компаній. Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. –

2014. – №38

39. Меліна Колб, What Is Globalization? *And How Has the Global Economy Shaped the United States?* October 29, 2018 and last updated on August 24, 2021 Peterson Institute for International Economics

40. Моделі оцінки ризиків НБУ [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/4_pr_2020-11-20.pdf?v=4

41. Національний банк затвердив підхід до стрес-тестування банків у 2021 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zatverdiv-pidhid-do-stres-testuvannya-a-bankiv-u-2021-rotsi>

42. Неізнана О. В., Шишов В. Оцінка та шляхи покращення фінансового стану банків України Електронний ресурс// Код доступу:

<http://www.securities.usmdi.org/?p=22&n=42&s=401>

43. Огляд банківського сектору за 2020 р. – Електронний ресурс. - Код доступу:

https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2020_02.pdf?v=4

44. Огляд банківського сектору за лютий 2021 р. – Електронний ресурс. Код доступу:

https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2021_02.pdf?v=4

45. Огляд ринку Bancassurance: стратегічний напрямок розвитку страхового ринку України, форіншурер, 2017. URL:

<https://forinsurer.com/public/04/11/21/1762>

46. Основы банковской деятельности / Под ред. Тагирбекова К.Р. М.: «Инфра-М», 2001. – 720 с.

47. Пікус Р. В. Фінансовий супермаркет як форма інтеграції банків і страхових компаній / Р.В. Пікус, Д.С. Нестерова // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2012. – Т. 1, Випуск 27. – С. 181 – 187.

48. Потапенко Е. Г., Кулапов В. Л. Теоретические основы правовой интеграции : моногр. / В. Л. Кулапов, – М.: Юрлитинформ, 2011. – 184 с.

49. Приказюк Н. В. Теоретичне упорядкування методів та інструментів фінансового ризик-менеджменту страхових компаній / Н. В.

Приказюк, Л. О. Білокін // Економічний аналіз: зб.наук. праць / Тернопільський національний економічний університет редкол.: О.В. Ярошук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. – Том 27. - No 1. – С.139-149.

50. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент в банку : навч. посіб. К.: КНЕУ, 2003. 468 с.

51. Результаты анализа звітності страховиків за 2020 рік – Електронний ресурс. - Код доступу:

https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/96.pdf?v=4

52. Руденко Вікторія, ПриватБанк застрахує клієнтів по-новому // Журнал Financial Club. – 2017.

53. Савицька О. М., Салабай В. О. Особливості діджиталізації бізнесу компанії в умовах розвитку індустрії 4.0. *Ефективна економіка*. 2020. № 10. –

URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8266> DOI: [10.32702/2307-2105-2020.10.65](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.10.65)

54. Сало І. В., Криклій О. А. Фінансовий менеджмент банку : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2007. 313 с.

55. Ситник Н.С., Самбірська О.Р. Фінансова безпека банку як основа його стійкості. *Регіональна економіка та управління*. 2019. №4 (26) С. 100-103.

56. Слюсар А. Bancassurance як фінансовий продукт і бізнес / А. Бочкар'юв, А. Слюсар // Фінансовий ринок України – 2006. – № 3. – С. 21–22.

57. Соловей Н.В. Взаємодія страхових компаній та комерційних банків// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 296-1141-1-PB.pdf

58. Страхування: підручник / за ред.: В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2008. – 1019 с.

59. Ткаченко Н. Детермінанти розвитку банківсько-страхової моделі комплексного обслуговування споживачів фінансових послуг УДК 368.01:336.71 Електронний журнал «Світ фінансів» №4, 2015

60. Угрин Л. Інтеграційні процеси: міжнародний аспект // Вісник Львівського університету. Серія: філософські науки, 2002. – Вип. 4. – С. 256–264.

61. Фомичев К. Go digital or die: Діджиталізація бізнесу, як неминучість. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pand.ru/professionalinformation/and library/20565>.

62. Чи витримають українські банки кризу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3316620-v-ukraini-proveli-strestestuvanna-bankiv-ci-vitrimaut-voni-mozlivu-krizu.html>

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ДОДАТКИ

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Додаток 4

Таблиця 2.6 Структура капіталу банку АТ «ПриватБанк», млн. грн

Стаття балансу, млрд. грн	2016	2017	%	2018	%	2019	%	2020	%	Відхилення	
										%	+/-
Акціонерний капітал	50,69	206,06	869,19	206,1	652,62	206,06	377,22	206,06	388,38	406,47	155,36
Емісійний дохід	0,023	0,023	0,09	0,023	0,07	0,023	0,042	0,023	0,043	100	0
Резерв переоцінки приміщень	0,84	0,8	3,39	0,722	2,28	0,61	1,12	0,68	1,3	80,95	(0,16)
Нереалізований збиток від інвестиційних цінних паперів	0,52	(0,48)	(2,02)	(3,3)	(10,46)	(1,27)	(2,33)	(2,93)	(5,54)	(244,5)	(2,41)
Результат від операцій з акціонером	9,93	12,17	51,35	12,17	38,55	12,17	22,28	12,17	22,95	122,54	2,24
Резерв переоцінки валюти	0,029	0,027	0,11	0,027	0,08	0,027	0,049	0,027	0,05	93,1	(0,002)
Накопичений дефіцит	(199,92)	(194,9)	(822,12)	(184,1)	(583,2)	(163)	(298,4)	(163)	(307,18)	81,53	36,92
Всього капітал	(26,28)	23,71	100	31,57	100	54,63	100	53,06	100	148,11	80,91

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

№	Фактор	Показник	Формула	Значення	Вага фактора
1	Боргове навантаження	Співвідношення зобов'язань до капіталу	$(\text{Зобов'язання}/\text{КАП}) * 100\%$	0% – 75% 4б 75% – 150% 3б 150% – 250% 2б >250% 1б	0,075
2	Ліквідність (фінансова стійкість)	Співвідношення високоліквідних активів до чистих страхових премій	$(\text{Високоліквідні активи}/\text{ЧСП}) * 100\%$	>80% 4б 50% – 80% 3б 20% – 50% 2б <20% 1б	0,075
3	Рівень виплат	Співвідношення виплат у звітному періоді до середнього валових премій попереднього та поточного періодів Виплати за КАСКО Виплати за добровільним медичним страхуванням	$(\text{Виплати}(t)/(\text{П}(t-1)+\text{П}(t))/2) * 100\%$	45% – 60% 4б 30% – 45% або 60% – 70% 3б 20% – 30% або 70% – 80% 2б 5% – 20% або 80% – 90% 1б <5% або >90% 0б	0,15
4	Приріст страхових премій	Співвідношення приросту премій у звітному періоді до премій попереднього періоду	$((\text{П} - \text{П}(t-1)) / \text{П}(t-1)) * 100\%$	>20% 4б 0% – 20% 3б (-20%) – 0% 2б < (-20%) 1б	0,15
5	Приріст капіталу	Співвідношення приросту капіталу у звітному періоді до капіталу попереднього періоду	$((\text{КАП} - \text{КАП}(t-1)) / \text{КАП}(t-1)) * 100\%$	>15% 4б 5% – 15% 3б (-5%) – 5% 2б < (-5%) 1б	0,05
6	Входження до міжнародної фінансової групи	Власники: іноземна корпоративна структура; фізична особа-нерезидент; резиденти України	– входить до міжнародної фінансової групи, головний офіс – у розвиненій країні 4б – входить до міжнародної фінансової групи, іноз. власники володіють меншоритарним пакетом 3б – входить до міжнародної фінансової групи, офіс – у країні, що розвивається 2б – не має іноземних власників 1б		0,15
7	Рівень фінансової стійкості (автономії)	Співвідношення грошових коштів та поточних фінансових інвестицій до чистих страхових платежів	$\text{Грошові кошти}(t)+\text{ФінІнв}(t) / \text{П} * 100\%$	>70% 4б 40% – 70% 3б 20% – 40% 2б < 20% 1б	0,15
8	Оцінка МТСБУ	Значення «світлофорів» «Якість врегулювання ризиків» та «рівень скарг»		3 зелених – 4б 1 жовтий – 3б 2 жовтих – 2б 3 жовтих, або не є членом МТСБУ – 1б будь-який червоний – 0б	0,15
9	Ефект масштабу	Обсяг зібраних премій		менше 300 млн грн – 1б до 300 млн грн – 2б до 800 млн грн – 3б більше 800 млн грн – 4б	0,1

Джерело: бізнес-портал Mind

Умовні позначення:
Зобов'язання – сума поточних і довгострокових зобов'язань страхової компанії;

КАП – підсумок балансу активів без балансової вартості компанії й без

зобов'язань;

КАП (t-1) – підсумок балансу активів без балансової вартості компанії й без зобов'язань за попередній звітний період;

ЧСП – чисті страхові премії

Високоліквідні активи – гроші, депозити, ОВДП та їх еквіваленти;

Виплати (t) – страхові виплати компанії за звітний період;
П (t-1) – зібрані страхові премії за попередній до звітнього період;
П – зібрані страхові премії за звітний період;

ПереСтр (t) – частка премій, переданих у перестраховування за звітний

період;

Власн. КАП – власний капітал;
ПАСИВ – підсумок балансу пасивів компанії.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України